

Horváth Dezső

KAPTÁR

(Dráma, három fölvonásban)

SZEREPLŐK

Barát	III. Pribék
Tanár	Diák
Kapus	Doktor
Bába	I. Férfi
Feleség	II. Férfi
Férj	Kántor
Benedek	Suszter
I. Apáca	Anyóka
II. Apáca	I. Asszony
I. Pribék (Hang.)	II. Asszony
II. Pribék	Rádió (Hang)

Első fölvonás

A Barát főapáti szobája, puritán berendezéssel. Középen nagy asztal, hátul hatalmas könyvszekrény. Jobbra-balra gótikus ablak, vastag falakkal. Jobbra, az ablakmélyedés előtt térdeplő, fölötte, a falon, feszület, lilával letakarva. A Barát a könyvespolc előtt áll, a könyvek mögé rejtett rádióval küszködik. A rádió csak serceg és recseg, de nem szól.

Kapus: *(Belép, kopott bundában, fázósan, megy is mindjárt a kályha mellé. Észreveszi a rádiót, de úgy tesz, mintha nem látná.)* Megint jöttek, atyám. Nem tudom, mi lesz ebből, de jó vége nem lesz, az biztos.

Barát: *(Könyveket tol a rádió elé.)* Engedd őket.

Kapus: Elment a józan eszünk? Akárki meggondolja magát, mi szépen beengedjük?

Barát: A dolgunk menteni, és nem ítélni.

Kapus: Akkor ments föl, atyám, és bíz a kaput másra.

Barát: Mindig megbíztam benned.

Kapus: Reggel elküldtem egy embert.

Barát: Hová?

Kapus: Be akart jönni, de én nem engedtem.

Barát: Volt rá okod?

Kapus: Volt. Belenéztem a szemébe.

Barát: És?

Kapus: Nem láttam benne semmit, ezért remegtem meg tőle. Soha nem tudhatjuk, melyik hozza ránk a bajt.

Barát: Nézz bele a világ szemébe! A poklok pokla van rajtunk, és te azt mondd, belenéztél egyébe?

Kapus: Elárulhatnak, atyám! Pusztulást, dögvészt hozhat ránk a sok gyülevész ember. Védő karját kiterjesztette fölénk az Úr, jelet tett ránk, de mi ideengedjük a háborút?

Barát: A háború áldozatait csak. Kit küldtél el?

Kapus: Kicsi kocsival húzta föl egy csontsovány asszony, soha nem láttam egyiket se.

Barát: A felesége talán? Beteg lehetett?

Kapus: Nem volt beteg, mégis húzatta magát. Végig a kaptatón gyalog elég följönni, ő meg húzatja magát? Kukoricaszár a kocsin, benne az ember.

Barát: *(Fölcsattan)* Nyisd ki a kaput, és szórj ki mindenkit, aki neked nem tetszik! Amikor bombázzák a várost, lehetőleg akkor hajigáld ki őket!

Kapus: Én mondjak ítéletet elevenek és holtak fölött? De lásd be, a legostobább keretlegénynek megáll az esze: minek visznek kukoricaszárat a kolostorba? Állatok lennének ott? Akkor meg miért csak ennyit? És miért csenevész asszonyka húzza?

Barát: És ha visszafelé veszi észre a keretlegény? Kukoricaszárat, kolostorból? (*Enyhül.*) Igazad lehet, de ha már itt volt, kötelességünk lett volna befogadnunk. Nem vette észre senki.

Kapus: Más baj is volt. Aki menekül, belibben a kapun, és idebenn úgy lépked, mintha mindig hozzánk tartozott volna. Ez meg? Elkezd kérdegetni, ki van bent? Név szerint. Itt van a Tóbiás? Szaglászni jött, nyakamat rá!

Barát: Mit mondtál neki?

Kapus: Az igazat. Ma nincsen látogatási idő. Erre ő azt mondja, ő az életével játszik. Mondom neki, édes testvérem, mi mindnyájan az életünkkel meg az üdvösségünkkel játszunk. Mert ma olyan időket élünk, mindenki azzal játszik. És meg se kérdezik, akarunk játszani, vagy nem akarunk.

Barát: Mit értesz azon, hogy az üdvösségünkkel?

Kapus: Hazudunk, atyám! Az én apám azt mondta, az ügyvéd a leghitványabb ember, mert pénzért hazudik. Mi viszont ingyen! Mintha könyvből olvasnánk.

Barát: Legyen ez az én felelősségem. A mennyei atyával nekem kell tisztáznom. Nem érzem vétkesnek magamat, de az lennék, ha nem ezt cselekedném.

Kapus: Mire kinyitjuk a szemünket (*kezével mutatja a nyakmetszést*), már nyakunkon a kés. Annyi a nyilas, mint a csótány.

Barát: Ha gyilkos lenne, akkor se itt gyilkolna.

Kapus: Sántát, bénát egyet se láttam közöttük, tehát nem a háború áldozatai. Bőröndöt viszont akkorát hoz némelyik, a karját majdnem kiszakítja. Ha befészkel magát a lódarázs a kaptárba...

Barát: Vedd a kaptárt! Állj a kapuba, és lódítsd ki, aki nem ide való! Egy tévedés, egy halál.

Kapus: Ments föl engem a szolgálat alól!

Barát: Az önvád alól akarlak fölmenteni. Amíg ember van, aki menedékre szorul, addig kötelességünk kinyitni a kaput. Ha tüzet hoz ránk, mi is benne égünk, de nem válogathatunk. Azért az emberért pedig imádkozunk. Olcsó most az élet, és kevés a menedék. Amikor bezárult mögötte a menekülés kapuja, talán nem nyílt ki a pusztulásé. Hátha ért neki annyit a kordé, mint a mi kaptárunk.

Kapus: Az előbb jött két ember. Az egyik tanárnak mondta magát, a másik suszternek. Mintha a suszter a mi kukoricás emberünk lett volna! De nekem a tanár is gyanús. Kezet fogtam vele, és olyan kemény a tenyere, mint a lópatkoló kovácsé. Nem lehet tanár.

Barát: Bárcsak ő jött volna vissza! Ne firtasd, ki minek mondja magát. Alkalmas időben vezesd hozzám a tanárt.

Kapus: Megyek érte. (*Kimegy.*)

Barát: (*Visszalép a rádióhoz, közel hajol hozzá, csavargatja. Amikor nagyot reccsen, elkapja a fejét, de visszahajol megint. A rádió hangja: Itt London! (A hang elhal a sercegésben és bűgásban. Rátapasztja a fülét, arcán látszik, valamit hall. Kinn erősen kopogtatnak, kikapcsolja gyorsan a rádiót, eléteszi a könyveket, kiszól.)*

Tessék!

Férj: *(Fiatal, elegáns, udvarias.)* Laudétur!

Barát: Mindörökké. Parancsoljon!

Férj: Fenyvesi Zoltán vagyok, szíves engedelmével.

Barát: *(Visszataszítóan hat rá a nyálas modor)* Miért kell az én engedelmem ahhoz, hogy ön Fenyvesi Zoltán legyen? Huszártiszt maga?

Férj: Ó nem, természetesen nem, csak apámra szerettem volna utalni.

Barát: Ki az apja?

Férj: Szintúgy Fenyvesi Zoltán. Nem tetszik rá emlékezni?

Barát: Nem emlékszem.

Férj: Jaj, pedig de sokszor emlegeti az én drága, jó apám!

Barát: Miben lehetek szolgálatára?

Férj: Apám tiszteletteljes üdvözlét szerettem volna átadni, de úgy látom...

Barát: Gondolom, ebben az időben nem elsősorban ezért jött.

Férj: Életbevágó nagy kérésem lenne.

Barát: Nincs időnk a szavak csavargatására. Mit akar?

Férj: A feleségem, tetszik tudni...

Barát: Ő is tiszteletteljes üdvözlét küldi?

Férj: *(Végre határozottan)* Nem. A feleségem szülni akar.

Barát: *(Most érzi, hogy bakot lőtt. Közelebb lép, meghajol.)* Elnézését kérem, fiatal-ember. Hol van a felesége?

Férj: Lent a faluban.

Barát: Mennyi ideje van hátra?

Férj: Legfeljebb órák lehetnek.

Barát: *(Türelmetlenül.)* Akkor miért nem hozta ide? Egy asszonynak, aki gyereket vár, nyugalomra van szüksége. Lent elszabadult a pokol, ott nem lehet normális gyereket a világra hozni.

Férj: Éppen ezért kérném...

Barát: Fusson, és hozza föl, de azonnal! Igaz, a klostrom falai között eddig csak meghaltak emberek, és nem születtek. Most odakint halnak meg tízezerszámra, hadd szülessen legalább engesztelésül egy, idebenn. Mondja meg ifjú hitvesének, szeretettel várjuk. Kényelmet adni nem tudunk, egy szerzetesi cella nem luxus-hotel, de siessen, amennyire csak tud. Mikorra várhatjuk?

Férj: Este van már, ma nem indulhatunk. Ráadásul anyósom is várható.

Barát: Azt hittem, gyereket várnak, és nem anyóst, de belátom, világi dolgokhoz nem sokat értek. Főleg, ha mindenórás.

Férj: A feleségem is kiszámíthatatlan hangulatban van az utóbbi időkben.

Barát: Édes fiam, csodálkozik? Az egész világ kiszámíthatatlan. A halál is az, hát még az élet! Az új élet. *(Kézet nyújt.)* Mindenesetre készen állunk a kisdéd fogadására. Isten vele!

Férj: Mély hálámat szeretném nyilvánítani.

Barát: Siessen, ember! *(Becsukja mögötte az ajtót, indul vissza, de nyílik megint. Oda-förmed.)* Ne húzza az időt, menjen! *(Meglepődik, a Kapus jön, nyomában a Tanár. A Kapus csak int az idegen felé, és kimegy.)* Hozta Isten, jó estét, idegen!

Tanár: *(Elnyűtt, borostás, zsákból madzagolt hátizsák a hátán. Tétovázva tájékozódik a szobában.)* Jó estét, atyám! *(Hidegről jött be, vastag szódásüveg-szemüvege bepárasodott. Leveszi, gyűrött zsebkendőjével töröli. Elébe megy a Barát, kézet nyújt, a rövidlátó tapogatózó mozdulatával nyúl utána. Bemutatkozik.)*

Tanár: Varga vagyok. Varga Lajos. *(Fölteszi a szemüvegét, a villany éppen a pillanatban elalszik.)*

Barát: Mondanám, hogy bocsánat, de úgyse tehetünk ellene semmit. Légiriadó lesz mindjárt. Ilyenkor kikapcsoljuk a generátorokat. *(Gyufát gyújt, mennyezetről lelógó drótkeretes lámpát gyújt meg. Lángját visszacsavarja.)*

Tanár: Úgy látom, rosszkor jöttem.

Barát: Vagy a legjobbkor. Odakint perceken belül elindul a pokol.

Tanár: Pokol? Földről? Úgy tudom, fenn az ég van. A mennyország.

Barát: Hetek óta tart. Délben egyszer, este egyszer. Szőnyegbombázás a városban. Kő kövön nem marad! És ez a szerencsétlen város még megvan.

Tanár: Átélttem néhányat. Lehasal az ember, ahová tud, és örül, ha fölkelhet megint. Aki megmarad, várhatja a következőt.

Barát: Álljon elő most egy tudós, és mondja meg, mi az életöszön. Mégis itt maradnak, akik megmaradnak.

Tanár: Eljött az idő, amikor nincsen hová mennünk. Az emberfiának nincsen hely, ahol fejét lehajtsa. Ha elbújik, megy utána a nyilas, mint a görény.

Barát: A politikát hagyjuk a klastromon kívül! Németek, nyilasok, oroszok, vörösök, előttünk nem léteznek.

Tanár: Akkor főleg ne emlegessük a poklot, mert itt mindjárt a mennyország indul el. A bombákat is, nyilván, arkangyalok hozzák!

Barát: Pusztulók vannak csak, és menekítők.

Tanár: És a pusztítók? Nincsen nyilas, amikor pedig van? Nincsen vörös, amikor pedig az is van?

Barát: Ez is ember, az is ember.

Tanár: Ha látná, mi van odakint, velem mondaná: az egyiket nem anya szülte.

Barát: Csakhogy benn vagyunk, nem kinn. Senkitől nem kérdezzük, ki voltál odakint, és mi lesz belőled, ha megint kimész. Bánatod van? Vigasztalódj, mert másnak is van.

- Tanár: Jó annak, aki ennyire egyszerűnek látja a világot. Aki együtt tudja említeni a farkast a báránnyal. Vagy a farkast a kutyával? A nyáját őrző hűséges kutyával. Száz sebből vérzik, mert erős a farkas, és nincsen mozdulata, amelyikkel ne cafatokat tépne a húsból. Vaddá válik a kutya is, se irgalmat, se kegyelmet nem ismer. Az egyiket le kell löni. Melyiket lőné le, atyám? Azt, amelyik véresebb? Azt, amelyik többet harapott? *(Indulatossá erősödő szavait hirtelen lefékezi.)* Bocsánatot kérek. Ön védelmébe vett, én pedig leckéztetem? Hálátlan az ember, ha csak egy csöpp biztonságot is érez. *(Apró szünet, körülnéz.)* Szép ez a lámpa. Nyolcas?
- Barát: Tizenegyes. Családi ereklje. Anyám után maradt. Öten voltunk testvérek, ha körülültük az asztalt, anyám mindig leengedte. *(Kampós dróttal leereszti. Kintről repülőbúgás hallatszik, félrevert harang kongásával keveredik a hang. Elfújja a lámpást.)* Megint eljött a pusztulás órája. Ami délről megmaradt, azt vacsorára zabálja meg. *(Mindketten a bal oldali ablakhoz mennek, a Barát elhúzza a függönyt, kinyitja a fekete papirossal beragasztott külső ablakot is. Sárgás, erős fény villódzik arcukon, több hullámban, fölülről lefelé.)*
- Tanár: Sztalin-gyertya. *(Visító vonatfűtő, szirénaordítás, repülőshivítás, óriási robbanások, és kínlódó lovak borzalmas hangja keveredik.)*
- Barát: Jeruzsálem pusztulása.
- Tanár: Magyarország pusztulása!
- Barát: Isten akarata. *(Fájdalmasan éneklő:) Jeruzsálem, Jeruzsálem, térj meg a te Uradhoz, Istenedhez!*
- I. Pribék: *(Kintről hallatszik.)* Állj meg, mert kitiprom a beledet, mocskos disznó! *(Közeli robbanás hangja, erős villanással.)* Jaj, a lábom, jaj, a kezem! Édes, jó Istenem, most segíts meg!
- Tanár: Még ide is följött ez a féreg? Kerget valakit?
- Barát: *(Az előbbi éneklő hangon:) „Fölkelt az oroszán az ő tanyájából, és a népek pusztítója elindult... És a nép holtteste az ég madarainak és a mezei barmoknak léssen eledelökké, és nem lesz, aki elriassza azokat.”*
- I. Pribék: *(Hangja csak.)* Állj meg, te ribanc! Seggencsúszva mészel előttem a paradicsomba, de reszkessen minden inad, mert én oda is utánad megyek! *(Géppisztolysorozat hangja)*
- Tanár: Annyi ereje még maradt, hogy lőjön! Amíg lélegzetet tud venni, pusztít!
- Barát: Pedig ez is ember volt valaha. *(Megint az idézet hangján:) „Mint nemes szőlővesszőt, úgy ültettelek el. Mint egészen kiváló fajtát. Hogyan is lett belőled vad-szőlő, vadszőlőnek fattyú hajtása?”*
- Tanár: *(Szembefordul vele, és hangját utánozza)* „Kiáltozást hallok, mintha vajúdo asszony kiáltozna. Mintha az jajgatna, aki elsőszülöttjét hozza a világra.” Ez is Jeremiás igéje. Vajúdik a világ, száz zsoltosma se segít.
- Barát: Farkas üvöltése ez, nem vajúdás. Pusztulás, és nem a születés.
- Tanár: Melyik a farkas? Amelyik úgy veti a bombát, mint parasztember a búzát?
- Barát: Az embert keresse mégis, ne a farkast. Kell, hogy emberi mag is legyen benne. Ha közben elfajzott, akkor is.

- Tanár: *(Eljön az ablaktól, leül a székre.)* Tehát teljesen mindegy, melyik kergette a másikat? Ez is ember, az is ember? Ne tapossuk el a férget, ha a húsunkat rágja, akkor se, mert az is Isten teremtménye?
- Barát: *(Még mindig az ablaknál áll, kifelé figyel.)* Bombázzák a gyárat, nehogy utánpótlást gyártson. Szétverik a vasutat. Katonai érdek? Összeszorult a front, vicsorít a farkas, és mindenkit megmar. Naponta mondják: kifut a város népe a folyópartra. Ott nincsen gyár, nincs mit bombázni. Megy a repülő oda is, szórja a bombát. Megint fordul. Aki közben megőrült, és úgy rohan, arra rábukik, vereti golyóval. Senki nem számolta, hányan mentek ki, és hányan jöttek vissza. *(Odamegy a Tanárhoz)* Ön honnan jön, Tanár úr?
- Tanár: Sok értelmre nincsen, hogy titkolódzam, de ha lehet, ezt nem mondanám meg. Mások érdeke kívánja, hogy erről ne beszéljünk. *(Gondolkozva, töredezően)* Most, éppen, hazulról jövök. Egy éjszakát otthon töltöttem.
- Barát: Ott is bombáznak?
- Tanár: Higgyünk az öregeknek! Azt mondják, nem tudni, kinek hogy van megírva. Otthon hallottam, még a nyáron történhetett, szegény család aratott a mezőn, fölöttük meg jártak a gépek. Bújjunk el, idesapám, ezt kiabálja a lány. Az apja leinti: nem ér meg a paraszt egy golyót se az angolnak, se az oroszoknak, csak arassunk. Jön a dél, hozza az asszony a fején az ebédet. Mintha édesanyámat látnám. Fején a tekercs, a legszegényebb királynők koronája. Tekercsen a kerek kosár, bablevessel, krumplispogácsával. Kis levélke pillézik előtte. Ki lehet a postás, ha egyenesen ide küldi? Megfogja kosarát, vigyázva lehajol, röpcédula. „*Kis paraszt, nagy paraszt, negyvennégyben nem aratsz!*”
- Barát: És ők éppen arattak.
- Tanár: Elibe fut a lány, az ember pedig keresztet dob össze a fiával. Lassan jön az asszony, szóval tartja a lány, másik kezébe is belekezdnek. Oda is ülnek. Abroszt terít az asszony, rá a pogácsát is kiteszi, mellé a leveses fazekat. Azt mondja a gyerek, odanézzem, idesapám! Az a röpülő megérezte a levesszagot, mert ide gyün! Gyün az ágyod térde, az gyün ide! Pedig az ide gyün, mán rotyogtatja is a tüzet. A teremtsit! Fuss a másik kezébe! Mindenki futott, csak az asszony nem futott. Kapkodta a pogácsát, bele a kosárba.
- Barát: *(Visszamegy az ablakhoz, mereven megáll. A villódzó fény dermedt arcát világítja meg. Hirtelen csönd lesz kint is.)*
- Tanár: Akik fölugrottak, és a másik kezébe futottak, azokra esett rá a gép. Mire odaértek a szomszéd aratók, Mariska néni teljesen megőszült. Vinni akarta a pogácsát, a tűzbe, a többiek után.
- Barát: *(Visszalép, az asztalra borul. Kigyullad a fény, a Tanár az ablakhoz ugrik, becsukja gyorsan, és a függönyt is elhúzza. Föhláll a Barát, sápadt az arca:)* Ki vagy te, Tanár? Azt is tudod, ki volt az az asszony?
- Tanár: Ismerem az egész családot. Pityerdombról valók.
- Barát: Az az asszony az én anyám!
- Tanár: Márton! Te vagy, Márton? *(Összeölelkeznek)* Nahát! Nem tudtam, hogy fájdalmat szagatnak föl benned. Azt se tudtam, hogy te itt vagy. És azt se tudtam, hogy nem ismerlek meg, ha még egyszer találkozunk.

Barát: Hogyan kerülsz te ide, politikai leprások közé?

Tanár: Egy golyót adnának értem, ha megtalálnának.

Barát: Menekülsz? Maradj itt!

Tanár: Most elfogadom, mert be vagyok szorítva, de nem tudom, mikor kell tovább futnom.

Barát: Bízunk Istenben, aki ide vezérelt.

Tanár: Vérszívó isten lett a világ ura.

Barát: *(Eltolja magától)* Ne káromold, akiben én hiszek.

Tanár: Csak a porba taposott, ezerszer meggyalázott ember törhetetlen erejében hiszek. Abban, akinek a szájába most szöges csizmák tiporják vissza az ígét. Abban, akit mindennap átlőnek, de harmadnapon mégis föltámad. És benned bízom, aki barátom voltál, és kecskepásztor.

Barát: Istenben higgy!

Tanár: Tudod, hogy egy század löne terád is, ha a kezükbe kerülnél?

Barát: Szerény vagy, magadnak csak egy golyót szánnál, nekem százat?

Tanár: Nem százat! Száz sorozatot!

Kapus: *(Bedugja a fejét)* Két halottat hoztak be, atyám. A fal mellett, az erdőben gránát tépte szét az egyiket, a másikat golyó.

Barát: Adjon nekik békességet a föld, és bocsánatot a teremő Isten! Temessétek őket holnap egymás mellé.

Tanár: Megcsúfolod az embert, ha férget temetsz mellé.

Barát: Menj végig harminc év múlva a temetőn, és mondd meg, ki volt a féreg, és ki a hős? Mindegyik embernek született.

(Elsötétedik a szőn, mire kivilágosodik, ugyanaz a szoba, nappali fényben. Dél van. A Barát a feszület előtt térdel, imádkozik. A Tanár az ablaknál áll. Az asztal megterítve, egy személyre. Apáca hozza be az ebédet. A Tanárt megnézi, de nem szólítja meg. A Tanár biccentve köszön neki.)

Barát: Ma vendégem van, még egy ebédet kérek.

I. Apáca: Hozom, atyám. Kiadós, nagy adagot hozok. Nem tudom, elmondhatom-e, hogy lent a testvérek hálaadást imádkoztak, amikor megtudták, hogy főapátunk étvágya megjött. Tele voltunk aggodalommal, mi ád erőt, hogy megvédjen bennünket, ha egyre kevesebbet eszik. Istennek hála, akkor a legjobb az étvágy, amikor legnagyobb a veszedelem. Hozom, hozom, hogyan hoznám a második terítéket is.

Kapus: *(Az ajtóban fut össze az apácával, lihegve jön. Kabátja megtépv, rosszul gombolva.)* Mindig mondtam, baj lesz ebből. Idecsődítjük ezt a rengeteg embert, lehetetlen, hogy szimatot ne kapjanak. Ha kifüstölik őket, ég az egész kolostor.

Barát: A bajt mondd, ha baj van!

Kapus: A legnagyobb baj van: itt vannak a nyilasok. Hiába álltam eléjük, hogy csak a testemen keresztül léphetnek be, úgy nekivágtak a kapunak, majdnem odaragadtam. Rámparancsoltak, mondjam meg, kiket bújtatunk. Zsidókat? Vörösöket? Katonaszökevényeket?

Barát: Mit mondtál?

Kapus: Ha mertem volna, se tudtam volna szólni, úgy rámjöttek.

Barát: Hol vannak?

Kapus: Benn, az udvarban.

Barát: Mondd meg a parancsnoknak, kéretem.

Kapus: Fordítva. Ő hívat tégedet, ordítva!

Barát: Menj érte, próbáld meg még egyszer. Miféle ember?

Kapus: Csak szája van akkora, mint a pajta kapuja. Megint falhozvágás lesz ennek a vége. *(Kimegy)*

Barát: *(A Tanárhoz.)* Bajban vagy?

Tanár: Nem jó lenne összetalálkoznunk.

Barát: Bújj el, de holnap már ne tudd, hol voltál. *(Félrehajtja a könyvespolcot, kis tapétaajtót nyit ki mögötte, betuszkolja a sötétbe.)* Nem leszel egyedül, de ne lepődj meg. Egy szót se. Itt igen vékony a fal. *(Visszafordítja a polcot, nyílik az ajtó, I. Apáca jön, hozza a másik terítéket. Meg van rémülve, semmit nem szól, Barát sietteti kifelé.)* Gyorsan, gyorsan!

II. Pribék: *(Beront, üvölt.)* Kezeket föl! Falhoz! Megmotozni! Vegye tudomásul, tisztelendő atyám, itt most én parancsolok. Ha én azt üzenem, hogy lent várom, akkor ne merjen nekem visszaüzengetni senki!

III. Pribék: *(Megmotozza, fejbólintással jelzi, hogy nem talált semmit. Kimegy, de az ajtó nyitva marad. Puskatus koppanása jelzi, hogy őrt áll.)*

Barát: Béke veled, testvér!

II. Pribék: Hagyjuk az áhítatot, nincsen ennek most semmi értelme. Adja elő a zsidókat, és készüljön a temetésükre. Temetett már zsidót, Szentséges Atyám? Szíveskedjék kinézni az ablakon, akiket lent lát, azok mind a mi embereink. Füttyszóra elsöpörnek mindenkit a föld színéről.

Barát: *(Kinyitja a jobboldali ablakot, és áldásra emeli a kezét.)* Pax vobiscum! Béke veletek, testvéreim az Úrban.

II. Pribék: Inkább a zsidókat!

Barát: Délben jöttél, meghívlak ebédre. Látszik rajtad, fáradt vagy, talán éhes is.

II. Pribék: *(Meglepődik, az udvarias emberrel nem tud mit kezdeni.)* Engem? Ebédre?

Barát: Szóljon kedves népének, addig várjon a kapu előtt. Szívesen meghívnám valamennyit, de nem olyan időket élünk.

II. Pribék: Mi ez? Kelepce?

Barát: Jó szívvel hívtam, mert tisztelem a vándort.

- II. Pribék: *(Gyanakszik, hol a papra, hol a tálra néz. A jobboldali ablakhoz lép, megrántja derékszíját, megigazítja nyilaskeresztes karszalagját, kihúzza magát, és lefelé vezényel.)* Szakasz, vigyázz! Előttem négysoros oszlopba sorakozó! Buti őrmester, lépjen ki! Hozzám! *(Jobban kihajol)* A kapu előtt várjatok rám. Fegyver csőre töltve, lazítás semmi. Ha lövést hallasz, vagy akármi gyanúsat észlelsz, azonnal támadtok! Megértve? *(Lentről hallatszik:)* Szakasz, vigyázz! Irány a nagykapu, lépés, indulj! Egy-kettő-egy!
- Őrség!
- III. Pribék: *(Beront, puskája tüzelésre kész.)* Parancs!
- II. Pribék: Elmehetsz te is, de szemed-füled nyitva!
- III. Pribék: Igenis! *(Bokacsattogással sarkonfordul, elmegy.)*
- Barát: *(Az asztal elé áll, keresztet vet magára, rövid imát mond, megint keresztet vet, leül.)* Szedjen, kérem!
- II. Pribék: *(Leül, de szemével állandóan vizslat. Belenéz a tálba, megkavarja, gyors mozdulatokkal sokat szed.)* Fölséges eledel! *(Nem várja meg a papot, enni kezd.)*
- Barát: Jó étvágyat! *(Ő is szed.)*
- II. Pribék: Köszönöm, de ne zavartassa magát, Tisztelendő úr. Szó, ami szó, ilyen előkelő helyen még nem ettem. Mindenféle fehérnép tálalt már nekem, de apáca még nem. *(Hirtelen leteszi a kanalat)* És ha méreg van a levesben?
- Barát: Nincsen benne méreg. Tartson velem nyugodtan.
- II. Pribék: Nagy rizikó van ebben a levesben. Kivezényeltem a sereget, engem pedig szépen megetetnek?
- Barát: Az elővigyázatosság soha nem árt, de itt nyugodtan ehetsz.
- II. Pribék: Persze, persze, de ha lehet, cseréljünk mégis tányért. *(Kicszeréli)* Biztos, ami biztos.
- Barát: *(Csak nézi, nem eszik.)*
- II. Pribék: Nem smakkol? Pedig nálunk olyan szabály ez, mint az anyaszentegyházban a tűzparancsolat. Nyugodjon meg, nem csorgott bele a nyálam.
- Barát: Mindig keveset eszem.
- II. Pribék: *(Hátrarúgja a székét, úgy ugrik föl)* Keveset, ugye? Ekkora adag, egy embernek? Na, mondja csak meg szépen *(pisztolytáskáját kigombolja)*, ez a másik tányér kinek volt itt?
- Barát: A kedves vendégnek.
- II. Pribék: De melyiknek? Ez itt a kérdés! Mert hogy nem nekem, az szent.
- Barát: Önnek szólt a meghívásom, nyugodjon meg!
- II. Pribék: De én még itt se voltam, a tányér már itt volt. És a tálban a leves is.
- Barát: Ősi szokás nálunk. Amikor a kapust küldtem, hogy vezesse föl hozzám, azonnal kértem a második terítéket.
- II. Pribék: *(Gyanakszik, de visszaigazítja a derékszíját, és leül.)* Elhiggyem?

Barát: A tiszta igazat mondom.

II. Pribék: *(Meglátja az üveget.)* Hoppá! Misebor van benne? Hát erre igyunk! Erre a nagy ijedségre.

Barát: Leves közben?

II. Pribék: Ehhez én jobban értek. A jó bor este is jó, reggel is jó, délben is jó, de akkor a legjobb, amikor van. Isten, Isten! Egészségére. *(Megint kapcsol az esze)* Állj az egész! Én a kapust a falhoz kentem. Ő fölszaladt, és azt mondta, itt van atyám a Furus testvér, légy szíves, adjál neki ebédet? Sok borral?

Barát: Nem azt mondta. Itt vannak a nyilasok, azt mondta.

II. Pribék: Szóról-szóra?

Barát: Szóról-szóra.

II. Pribék: És mindazonközben alászálla Gábiel arkangyal a magasságos mennyeiből, idehajolt, és belesúgta a fülébe: jó ebédet adj Furus testvérnek!

Barát: Gábiel arkangyal föltehetően nem sokat törődik uraságoddal, mert nem jött el.

II. Pribék: Akkor mégis a kapus? Hányta-vetette kezét-lábát, úgy rohant, és elrikkantotta magát: kést-villát-kanalat, mert itt vannak a nyilasok?

Barát: Már elmondtam, hogyan történt.

II. Pribék: Csakhogy én nem hiszem el!

Barát: Nem tehetek róla.

II. Pribék: Hát akkor igyunk! *(Tölt a másik pohárba is.)*

Barát: Nem ihatok. Gyomorbajos vagyok.

II. Pribék: Mese! Misén talán szódavízzel koccint az atyaisten egészségére?

Barát: *(Rendreutasító hangon.)* Kérem!

II. Pribék: Ha jól emlékszem, megmondtam már, itt én parancsolok. *(Megint iszik.)* A Krisztusát, de jó ez a bor! Éljen a Vezér!

Barát: *(Fejével biccent)*

II. Pribék: Erre inni kell. Akinek hétrét csavarodik a gyomra, erre annak is inni kell. Éljen a Vezér!

Barát: Adja át üdvözetem, legyen szíves, a fővezér úrnak.

II. Pribék: Inni!

Barát: *(Kényszeredetten iszik egy kortyot.)* Kihűl a leves.

II. Pribék: Na és? Ha kihűl, kihűl! Azért jobb a bor, mert annak nem árt, ha kihűl. Éljen a Vezér! *(Sokat iszik.)* Na, hogy is állunk a zsidókkal?

Barát: Azt ajánlom, erről ebéd után beszéljünk. Súlyos teher rajtunk a zsidóság gondja, nem lenne jó, ha ebéd közben, lenge csevegéssel elintéznénk.

II. Pribék: Ejha! Ez szépen van mondva. Ebben egyetértünk: súlyos teher. De csak volt! *(Iszik)* Egy megoldás van, ki kell irtani őket, mint a tetveket. Ki is irtjuk.

Barát: Isten teremtményei ők is. Krisztus népe.

II. Pribék: Majd most megtudják, kinek a népe! Aki csak mozog, azt kinyírjuk. Ellenben van közöttünk egy pap, a Pálinkás testvér...

Barát: Pap, maguk között?

II. Pribék: Olyan papot még nem hordott a föld a hátán. Ha meglát egy zsidót, mindjárt a keresztfa jut az eszébe, a két latorral. Ő is Krisztust emlegeti. Azt mondja, most állunk bosszút Krisztus véérért.

Barát: Nem ismerem, de nem hiszem, hogy pap volna.

II. Pribék: Hiszi, nem hiszi, nem számít.*(Fönnakad a szón.)* Nem hiszi?! Hát mit gondol, hazudok én? Ha azt mondom, hogy pap, akkor pap. Mondja meg, de őszintén, mit tud egy ilyen magafajta pap a világ dolgairól? Ül a kolostorban, forgatja a fejét az ég felé, és azt mondja, nem hiszi. *(Iszik)* Magunk között szólva, szigorúan magunk között, én is azt mondom, nem pap az, aki rá tud löni a védtelen emberre. Erre a munkára itt vagyunk mi, mert ide határozottság kell, erő kell, ide idegek kellenek, ide kitartás kell. Itt nem fordulhat fel az ember gyomra. Átkozottul mocskos munka, de valakinek meg kell csinálni ezt is. Ezt már nem hagyhatjuk a gyerekeinkre. Nekik szebb jövőt ígértünk, és azt meg is tartjuk. A szebb jövőbe a zsidó nem fér bele. *(Énekel)*

„Éljen a Szálas, meg a Hitler,
Verjük a zsidókat bikacsökkal.
Egy rabbi, két rabbi,
Megdöglött a főrabbi, bátorság!”

Tudod te, milyen pap vagy te, tisztelendő testvér? Te egy nekünk való fasza pap vagy. Nem iszol? Nem baj! Majd én helyettesítelek. Éljen a Vezér! Csak tudod te, mi a te bajod? Az, hogy egyáltalán nem tetszel nekem. Olyan az ábrázatod, mintha az egész passió rá lenne írva. Ha így találnál meghalni, minden kukac megsavanyodna tőled. A Golgotáról minden Zebedeus idejött a fizimiskádra? Ez nem tetszik nekem. Mondd csak meg, drága páterkám, hová dugtad el a zsidókat? Idehozatod a sok zabát, áldjon meg az Isten érte, és azt hiszed, megmenekülsz? Kipucoljuk ezt az országot a zsidóktól, meglátod. Olyan tiszta lesz, mintha kiszidolozták volna. Hogy az a magasságos atyaúristen rogyassza rájuk az eget!

Barát: *(Csöngő után nyúl)* Hozathatom a második fogást, Furus úr?

II. Pribék: Csönd. Majd ha én szólok.

Rádióhang: Figyelem, figyelem! Angolszász gépek...

II. Pribék: *(Fölugrik, lesöpri a rádiót)* Az angolszász gépek is krematóriumba valók. Egy halált már elkönyvelhetsz magadnak, páterkám, mert rádiót rejtegetsz, de nem sietjük el. A nyomozás irtózatosan nagy figyelmet kíván. Ide világos fej kell, el ne felejtsd, Furus testvér. Ahol legsötétebb a tényállás, oda kell a legtisztább fej. Itt pedig valami nagyon sötét, mert valami nagyon mocorog. *(Lesöpri a másik sor könyvet is, és kopogtatja a falat)* Ácsi! Állj meg a muzsikával! *(Kifordítja a polcot, fölszakítja az ajtót, a Barát odaugrik, lefogja, de kirántja magát a kezéből. Kicibálja a Tanárt - fekete reverendában van -, és a Diákot - szintén reverendában.)*

Tanár: *(Mintha éppen jönni akart volna)* Szólitottál, Atyám?

- II. Pribék: A szentségit! Padlás, pince, mind pappal van tele? Kezeket föl!
- Barát: Mindent megmagyarázok!
- II. Pribék: Ne pofázz! Oda, a falhoz! Kezeket föl! *(Belefúj a sípba)* Ja, persze, elküldtelek benneteket a szűzlányok után. Én, marha, én meg itt maradtam egyszerre három pappal. Fő az éberség! Átkozottul rühellném, ha egyszerre három pap mondaná fölöttem a cirkumdedéruntot. Följebb a kezekkel, te bujkáló barát! Arra már nem maradt idő, hogy kiborotváld hátul a tökfejedet? *(Pisztolya hegyével körülrajzolja a tonzúra helyét.)* Éppen csak magadra kaptad ezt a hacukát? Na, nézd csak! Szakállas papot ki látott? Oda mersz állni borotvátlan képpel az Isten színe elé? *(Fölrántja a reverenda alját, nagy bakancs és rossz nadrág látszik)* Oppardon! Kilátszik a lóláb! Hát te, kicsike virágom? *(A Diák orrát pöcköli a pisztollyal, aztán a fülét)* Picinyke zsidókám, te képviseled az anyaszentegyházban az ótestamentumot? *(Kirántja a Barátot a szoba közepére)* Jól megetettél volna, drága barátocskám. Mondd meg szépen, hányan vannak a zsidók, és hányan a vörösök ebben a kolostorban?
- Barát: *(Fejjel int a hátranéző Tanárnak, és a gyertyatartóra néz)* Nem tagadom, legalább ezren vannak.
- II. Pribék: Mennyi? Valóságos kaptár! Jól van, jól, majd én kifüstölöm őket. Te jóságos ég! Egy egész ezred! Nem sül le a bőr a pofátokról? Szent helyen ennyi pokolfajzat? Mennyit is mondtál?
- Tanár: *(Hátulról fejbe üti a gyertyatartóval)* De rövid az eszed, te átok! Ezret hallottál. *(Még estében kikapja kezéből a pisztolyt, és a sarokba vágja. Hárman behúzzák a polc mögötti rejtékhelyre)*
- Barát: *(Kiszól)* Orvost hozzatok, és sok bort. *(A bentiekhez)* Részegen kell tartanunk, ameddig csak lehet.
- Tanár: Kár bele a jó bor. Azt hiszem, én már találkoztam a nyomorult pofájával.
- Diák: És ha visszajönnek a többiek?
- Tanár: Az még odébb lesz. Ellenben nem volt időnk odabent megismerkednünk. *(Kezet nyújt neki.)*
- Barát: Ő az én visszatért jó étvágyam. Mindig többet kérek ebédre és vacsorára, hogy neki is jusson. Legjobb tanítványunk, nagy ígérete a nevelés tudományának.
- Tanár: Ezt mindenesetre megúsztuk. *(Fölveszi a pisztolyt.)* Csak egy golyót kellene visszaadnunk neki, hadd tartsa meg örökre. Ha a kolostorokban nem gyertyatartókat, hanem fegyvert tartanának, eddig három lator mehetett volna egy sírba.
- Barát: *(Elébe áll.)* Ebben a házban még nem ölték embert, ahogy én tudom. Börtön volt egyszer, az igaz, és nem tudni, áldozatok vagy gonosztevők laktak-e benne, de hóhérok fészke ne legyen!
- Tanár: Dehogy bántom! Ivott ez annyit, hogy abba pusztul bele. Erről jut eszembe: ha valaki misebortól fordul föl, azzal mi lesz a másvilágon, Márton?
- Barát: Megjött a kedved? Nézz ki inkább az ablakon. Egymást kergetik, úgy menekülnek.
- Tanár: *(A bal oldali ablakhoz megy.)* Nézem, és látom. Téged is nézlek, és nem látom, hogy örülnél.

- Barát: Nem tudom, melyik a nagyobb farkas. Amelyik megy, vagy amelyik jön? Ide menekült az is, akinek a bőre alatt is arany van. Kufárok a szent helyen. Aki most a bőrét menti, ha fölülre kerül, nem nyúzza le ugyanúgy naponta háromszor a mások bőrét? Holnap, holnapután ide menekülnek a nyilasok is, és itt vagytok ti, földönfutók. Azt látom, hazám és egyházam jövője azok kezében van, akik itt vannak, de melyikében? Tiszta az a kéz? És tiszta tud maradni akkor is, ha fertőbe nyúl bele?
- Tanár: Összezsugorodik a történelem. Még egy-két nap, és új kötetét kezdjük.
- Barát: Előbb ezt fejezzük be, tisztességgel.
- Diák: *(A rejtekajtóból)* Föltámadt ez az ember.
- Tanár: Úgy látszik, a gyertyatartó nem a legjobb altató. *(Indul befelé a pisztollyal.)*
- Doktor: Ki a beteg?
- I. Apáca: *(Tálcán borosüveget hoz.)*
- Barát: *(Az orvoshoz)* Gondja legyen rá, doktor úr, hogy egészségben megmaradjon, fájdalmat ne érezzen, de senkinek ne árthasson. Gyógyítsa az egyik kezével, és itassa a másikkal, hogy mindig nyakig érjen benne a bor.

(Függöny)

Második fölvonás

Az előbbinél kisebb könyves szoba, szintén gótikus ablakkal. Az ablak előtt régi íróasztal, székek, mellette igénytelen ágy. Az ágy szélén ül, és az asztal sarkán ír a Tanár. Közben bal kezének ujjain számlál, mint aki téziseket vet papirosra. Arca frissen borotválva.

Barát: *(Bejön)* Jó reggelt, barátom és ellenségem!

Tanár: Kettesével osztod a cafrangokat? Egy emberben két gonosz?

Barát: *(A széket maga alá húzza)* De sok minden elfér egy emberben! Hogy aludtál? Reggeliztél már?

Tanár: Jó, hogy mondod. Elsőrendű szalonnám van, gyere, együnk! *(Zsákja után nyúl az asztal alá)* Lehet, hogy a ti disznótok kergette a páskomban, még malac korában.

Barát? Nagypénteken, szalonnát?

Tanár: Téged most valóban az Isten küldött. Ha fél órát késel, itt, ezen a szent helyen egycsapásra vége szakad a nagyböjtnek.

Barát: Te edd meg nyugodtan. Olyan időket élünk, azt eszi mindenki, amihez hozzájut.

Tanár: Köszönöm a szíves invitálást, de tisztelnem kell „barátom és ellenségem” meggyőződését.

Barát: Most jön a hét szűk esztendő. Aki ezt kibírja, győz.

Tanár: Akkor eddig mi az előleget koplaltuk? Eddig való egész életünkben a hét sovány tehenet hajkurásztuk.

Barát: Látom, dolgozol.

Tanár: Muszáj kihasználnom ezt a nagy nyugalmat. Még egy nap, és mennem kell.

Barát: Hová?

Tanár: Most egy kicsit hátra. Pestre. A többit még nem tudom.

Barát: Hogyan kerültél ide egyáltalán?

Tanár: Bekerítettek, más utam nem volt. De ha tudtam volna, hogy itt vagy, talán mégse jövök be.

Barát: Mert?

Tanár: Mostanáig azt hittem, igazán te árultál el. Amikor a szemináriumból kirúgtak, biztosra vettem akkor is.

Barát: Ennyi ideje hordod a gyanút magadban?

Tanár: Nem a gyanút, a meggyőződést.

Barát: Ne nyugodjon le a nap keserveid fölött! Ha most mondom, hogy tévedtél, elhiszed végre?

Tanár: De jó annak, aki hinni tud!

Barát: Induljunk az elejéről.

Kapus: *(Bejön, és le is ül az ágy másik végére)* Reggel óta kereslek.

Barát: Baj van?

Kapus: Most éppen szünet van minden bajban, de hamarosan lesz. Hallom, ide akar jönni valami úri menyecske, gyereket szülni.

Barát: Remélem, még ma.

Kapus: És be akarjuk engedni?

Barát: Már a gyerektől is félsz?

Kapus: Már csak ez hiányzik! Egy óbégató gyerek a nyakunkon?

Barát: Inkább ordítson egy gyerek a fülembe, mint száz halott hallgasson.

Kapus: Szent helyen gyereket szülni?

Barát: A legszebb és legszentebb dolog.

Kapus: És hová tesszük? Egy nagyhasú asszonyt nem rakhatok ki a folyosóra, egy szál szalmazsákra?

Barát: Van már szobája. Rendbehoztam a magamét.

Kapus: És?

Barát: Találok magamnak egy szalmazsákra való helyet. Akár itt is.

Kapus: Fejére állt a világ. Orvos, bába?

Barát: De jó, hogy mondd. A bábának szólni kell, legyen kéznél.

Kapus: Kolostorban gyereket szülni? Ilyet még a bába se látott. Gondolom, zsidó.

Barát: Nem kérdeztem. Amikor az egész ország vajúdik, a vajúdo asszonynak is itt a helye.

Kapus: Akkor hozzuk ide az egész országot?

Barát: Itt van már, hozni se kell. Még nem tudjuk, gyerek születik, vagy lány, erős lesz vagy satnya, csak a förtelmes kínokat látjuk.

Kapus: *(A Tanárhoz)* Csak nem a maga felesége?

Tanár: Sajnos, nem tudom, hol a feleségem, hol a családom.

Barát: Menj, testvérem, a dolgodra. A bábát ne felejtse.

Kapus: És ha pénzt kér?

Barát: Megmondhatod neki, nem maradunk adósa.

Kapus: Isten fizesse meg? Egy gyerekhez az kevés. *(Fanyalogva elmegy)* Édes, jó Istenem!

Tanár: Miért nem mondtad, nem rá tartozik.

Barát: Azért, mert rá is tartozik. Ami most a világban történik, mindenkire tartozik.

Tanár: Mégis el kellene döntened, miben van szavazati joga a kapusnak?

Barát: Azért, mert rajta sok múlik. Ő az egyedüli, aki ebben a házban mindent tud.

Tanár: Nem kéne elhallgattatni? Elszólja magát. Aki mindent tud, veszélyes lehet.

Barát: Ha parázson pirítanak, akkor se. Megbízható és hűséges.

Tanár: Inkább erőszakosnak látom.

Barát: Nem tudott róla, csak az a baja. Ha időm lett volna előre mondani neki, akár bölcsőt is faragna örömeiben.

Tanár: Sok a csudabogár tinálatok!

Barát: Kanyarodjunk vissza. Ha valamit rosszul mondok, szólj közbe. Egy faluban születünk, két szegénységbe. Egy padban ültünk, egymás mellett. Mindig bámultam, hogyan fér annyi tudomány a fejedbe. Még csak másodikosok voltunk, te már az ötödikesek leckéjét figyelted.

Tanár: Te pedig a verseiket fújtad.

Barát: Együtt őriztük a kecskéket.

Tanár: Ez is igaz, de nem nagy múlt.

Barát: Te soha nem tereltél, inkább magadhoz szoktattad az állatokat. Fütttyentettél egyet, futott hozzád mind, mintha kutya kergetné. Pedig kutyánk soha nem volt. Botod volt, jó hosszú, kampóval. Evvel vártad a kecskéket. Lehúztál nekik egy ágat. Most is ez a módszered? Kaláccsal hívod magadhoz az embereket?

Tanár: Arra nem emlékszel, mekkora baj lett belőle?

Barát: Nem.

Tanár: Hogyne emlékeznél! Temették a Grün bácsit, fölmásztunk a zsidótemető falára, és lógattuk a lábunkat befelé. Hozták szegény öreget, deszkák között, gyorsba takarva.

Barát: Rémlik valami.

Tanár: Életünkben nem láttunk még ilyet. Egy faluban éltünk velük, mégse tudtunk róluk szinte semmit. Erre megszólalsz te, gyere, mert elmentek a kecskék.

Barát: Te meg a szádba kaptad az ujjadat, és fütttyentettél egy nagyot, aztán több kicsit. Futottak a kecskék, kívül a falon, de futott ám a két Krausz-gyerek is.

Barát: Azt hitték a szerencsétlenek, őket csúfoljuk. Olyan magasról azóta se ugrottam le.

Tanár: Látod, ez a pedagógia. Ami jó a kecskére, az nem jó az emberre. Kaláccsal se jó.

Barát: Tehát barátok voltunk. Jött a püspök bérálni, akkor is ott voltunk.

Tanár: Ketten mondtuk a köszöntőt a díszkapu előtt. Együtt ministráltunk neki. El is hívtak bennünket az ünnepi ebédre is.

Barát: Csak egy hokedli jutott kettőnknek, két sámlival, de így sem mertünk enni szinte semmit. Ne mondja a püspök úr, hogy nagy zabálók vagyunk.

Tanár: Megkérdezte: hát te, fiam, mi akarsz lenni?

Barát: Előbb pap, aztán püspök.

Tanár: Az én apám, aki egy teljes bazilikát odaadott volna egy pohár borért, azt mondta, nem jó, ha férfiember szoknyában jár.

Barát: De nem bánta, hogy kitaníttatott az egyház!

Tanár: Egyenként a galuskát, nehogy a torkunkon akadjon! A németre emlékszel? Arra, hogy Wieviel. (*Így ejti!*)

Barát: Vifíl!

Tanár: Nem! Wieviel.

Barát: Mi ez?

Tanár: Téged szólított föl németórán az igazgató úr. Olvasod a wievielt, hogy vieviel. Rádkiált az igazgató: micsoda? Súgom, hogy vifíl. Rávágod azonnal. Ki súgta? Álljon föl, aki súgott! Fölállhattam volna, de téged csökkentettelek volna vele. Lapultam, mint a nyúl. Más se állt föl, mert más nem is súgott. Neked mondja, te egyenes ember vagy, te megmondod. Meg is mondtad. Fülelemnél fogva ráncigált ki a padból, pedig hatan ültünk benne. Engem úgy tanító nem vert meg sem azelőtt, sem azóta. A fülem is berepedt.

Barát: Elárultalak? Látod, nem emlékszem rá.

Tanár: Akkor árultál el először.

Barát: Szégyellem magamat, bocsáss meg. Másodszor pedig?

Tanár: A könyveket nem te súgtad be? Amikor ki kellett lépnem, mielőtt kirúgtak volna?

Barát: Én azóta sajnállak, te meg azóta gyűlölsz? Nem tudom, ki árult el.

Tanár: Nem te voltál? Biztos, hogy nem te? Harag nem volt bennem soha, elfogadtam, hogy ilyen a világ.

Barát: Fontos lenne, hogy elhidd: nem én voltam. Tudtam róla, de tőlem senki meg nem tudhatta. Vesd ki a gyanút a lelkedből! Meg kell értenünk egymást.

Tanár: (*Rászánja magát, kezet nyújt*) Jó, értsük meg egymást. Más könyveket forgattam, más prófétákra is hallgattam.

Barát: Barbárok kánja, vérben dőzsölő, világot letipró, embereket meggyalázó tatár, aki tengelyszegig levágattad a férfiakat! Silány elődje voltál csak a magasságos civilizáció egetverő barbárságának. Erről mit mondanak a könyveid?

Tanár: Azt, hogy előre megy most is a világ.

Barát: Előre? Most? Mert nem tudja senki, milyen magas van a tengely szege? Megnyom egy gombot, és elpusztít egy várost. Tegnap például a mienket. Mennyire rémüldöztünk mi, amikor tanultuk, az anyja hasából vágta ki a pogány a csecsemőt. És aki úgy robbantja ki belőle? Ül otthon, a hintaszékben. Ő a tiszta ember. Annyi kínnal, annyi vérrel csak idáig jutott el az emberiség? Te azt mondd, most is előre megyünk. Mi lesz itt, ha tovább is fejlődünk még? Akkora féreg rág bennünket, mocskos farka már nem fér el belül, kilóg a szánkából, és azt üvölteti velünk, Heil Hitler! A másik oldalon meg ezt: Za Sztalinu! A szobafestő átképezte magát, hentes és mészáros lett.

Tanár: És szappanfőző mester. Ahogy látom, te valóban nem politizálsz. Német, orosz, neked egyre megy.

Barát: (*Észreveszi a gúnyt, tárgyilagosan mondja*) Ha csak a fele igaz is annak, aminek a híre elver hozzánk, ez a világ akkor is megérett a pusztulásra.

Tanár: A változásra!

- Barát: El fog pusztulni!
- Tanár: Megváltozik. Föltámad. (*Megint gúnyyal:*) Különben is, miért bújtatod az emberiséget ezerszámra, ha megértünk a pusztulásra?
- Barát: (*Nem veszi föl a gúnyt.*) Te is azt mondod, elevenen égetik el az embereket? A véneket, asszonyokat, gyerekeket?
- Tanár: Számolatlanul. Vagy előtte megfojtják őket gázzal. Beszélnek ilyesmiket is.
- Barát: Te elhiszed, hogy az a sok ember, aki ide menekült, mind krematóriumba került volna?
- Tanár: Nem igaz! Egy részét már a kapu előtt lelődözték volna. A drágalátos nyilasod például. Az a hájasképű pribék. Mi lett vele?
- Barát: Senki nem jött érte tegnap délig, kikísértem a kapuig, és útjára bocsátottam.
- Tanár: (*A pap orra előtt két kézzel magyaráz*) Megbolondultál? Hadd gyilkoljon még? Hadd szívja a vérünket, mert te szent ember vagy? Hadd fusson szabadon a farkasom-báránykám? Tépje csak szét a világot, én mosom kezeimet?
- Barát: (*Leinti, a székre nyomja*) Leckét adsz? Mondok én neked szép mesét a tiszta kézről.
- Tanár: Példabeszédet. Annak van itt az ideje éppen. Ég a világ, de mi szépen mesélgetünk. A kis nyúlról meg a nagy elefántról. Fabula fabulórum.
- Barát: A tiszta kézről. Vadászatra hívtak egyszer, természetesen nem mentem el. Az alispán hintót küldött értem, nem tudtam kitérni. Mire odaértem, minden elvégeztetett.
- Tanár: Te csak áldást adtál a díszes gyülekezetre? Hogy a lelkiismeretüket meg ne fertőzze a sok pusztítás?
- Barát: Mondd te is a magadét, én is mondom. Hús szép őzet raktak ki a futballpálya végére, ott vizsgáztak az új vadászok. A reményteljes új nemzedék. Elegánsan természetesen, mert a vadász a megtestesült úriember. Nyakkendő, fehér ing, cúgos cipő.
- Tanár: Döglött vadra lőttek?
- Barát: Sípolt az alispán a tribünön, mind a hús jelölt nekiesett a maga őzének, és még meleg testéből kiszedte a beleket. Egy hasítás, egy fordítás. Hideg volt, akinek fázott a keze, a zsigerekben melegítette. Jött a méltóságos zsűri, és bírált. Tudod mit nézett meg? Akinek tiszta maradt a mandzsettája, annak a vállára ütött az alispán a lovagló pálcájával. Az bevált. Az a fontos mindig, a tiszta mandzsetta. Előkelő gyilkosok! Tartotta a kezét fölfelé mindegyik (*mutatja*), vastag rajta a vér, de az ing tiszta.
- Tanár: Gondolom, meg is mondtad nekik.
- Barát: Nem szóltam semmit.
- Tanár: Magadban szépen föloldoztad őket?
- Barát: Akkor fogadtam meg, az embervadászat minden üldözöttjét védelmembe veszem.

Tanár: Bocsánatot kérek, azt hittem, máshová lukadunk ki. Amit te teszel, sokáig töri majd a fejét a nemzet, mire szavakat talál rá. Szigetet teremtettél a pokol közepén.

Barát: Azt tudom csak, Hitler kezén is fehér a mandzsetta. Lehet, hogy Szálasién is. Hogy Sztalinén milyen lehet, nem tudom. Akiket ezek a „tisztakezü” emberek kergetnek, azokat nekem védenem kell.

Tanár: És ha téged is üldöznek? Azt hiszed, a nyilasodnak nem járt el a szája?

Barát: Nem tudom. Az egyik oldalon akkor is van ezer ember, a másikon meg csak én, egyedül.

Tanár: Rossz a számtan. Az egyik oldalon ezeregy ember van, mert ha visznek ezret, vele visznek téged is, a másikon meg van egy szakasz nyilas.

Barát: Tudom. Minél nagyobb csizmával lépnek rá a vipera farkára, annál nagyobb erővel vágja hátra a fejét, és mindenkit megmar. Láttam az előbb (*az ablakhoz megy*), micsoda nyüzsgés van odalent. Megy az orosz, mint a gőzhenger. Ahol ezt az áradatot megállítják, ott ég és föld összeomlik. Ha visszafordítják, vége a világnak.

Tanár: Már nem tudják visszafordítani. A világ tehát megmarad.

Barát: Akkor azt mondd meg, mi lesz velünk, ha beér a célba?

Tanár: Akkor béke lesz. A békében új virág nyílik, és új világ érik.

Barát: Megértettem. Ennek a világnak tehát vége. Amit mi eddig REND-nek mondtunk.

Tanár: Mit félsz te? Hogy az összes retyerutyád elveszti a rongyos gatyáját? Kódis szegénységedet siratod? Csinálunk másik rendet.

Barát: Te csak eddig látsz el? Azt hiszed, én a retyerutyámat tudom csak féltetni? Nekem az a fontos mostantól kezdve, ki csinálja a másik rendet. Megy a kocsi, kocsis kell a bakra, elismerem. Kézben kell tartania a gyeplőt, ezt is elismerem. Úgy lehet, az ostort is elő kell vennie. De ki fogja a gyeplőt?

Tanár: Kézbevették Debrecenben, és már Pesten vannak.

Barát: Rádiót én is hallgatok, helyzetjelentésért nem jöttem volna hozzád. Olyan most ez a kolostor, mint Noé bárkája az özönvízben. Kapaszkodik bele mindenki, aki legalább a széléig eljut. Csakhogy Noénak tudtára adta az Úr, kit vihet bele, és kit nem. Az én bárkám mindenkivel együtt akar kikötni Ararát hegyén, erre tettem föl az életemet. De a gyeplőt nem adnám akárki kezébe. Mit várhat az én egyházam a zsidóktól? És mit az istenkáromlóktól? A magadfajta földönfutóktól? A búza csírájában benne van a jövő hajtása, levele, kalásza, magja, mindene. Ha elvetem, tudnom kell, nem csalán lesz belőle. Ebből a sokféle magból mi hajt ki, azt mondd meg nekem!

Tanár: Te az egyházzal beszélsz, én az emberiségről. Most kezdesz félni, mi lesz itt, ha kiköt a bárkád?

Barát: Ne tulajdonítsd magadénak az egész emberiséget. Csak azt számolgom, hányan támadnak majd ellenem.

Tanár: Ahelyett, hogy megfizetnék a viteldíjat?

Barát: Te azt hirdeted, a történelem a maga törvényszerűsége szerint lép most nagyokat.

Tanár: Mikor beszéltünk mi erről?

Barát: Én is olvasok könyveket. Vegyük úgy, fölkészültem a jövőre. Ezért azt mondom, a történelem legnagyobb kisiklása most történt. Az emberi tisztesség most csorbult legnagyobbat. Tudom, ne magyarázd, Nyugatról indultak Keletre a poklok förtelmes hadai, és a másik hadak szorítják vissza őket. Aki kezdte, nem győz, mert beteg elme, agyalágyult bolond indította el. Napjait itt számlálják az orrunk előtt. De ha az is törvényszerű, hogy utána ti jöttök, a másik sátán nevében, akkor nem látom a jövődöt.

Tanár: Látni csak azt lehet, ami van. Ami lesz, tudni lehet, és akarni.

Barát: Az egyik vulkánt másik vulkánnal akarod eloltani? Nekem ez is tűz, az is pokol. Akit nem sütött meg az egyik, megégeti a másik. Készülnöm kell a másik sátán ellen.

Tanár: Hatalmas kérdéseket görgetsz elő. Aki kéredzkedett, kicsi kaptáradba beengeded. Meleget adtál azoknak, akik a kinti hidegben már elgémberedtek. Födelet azok fölé, akiket jégverés kergetett. Véded azokat, akiknek a zsigereiben pribékek vájkálnak odakint, tiszta mandzsettával. És attól félsz, mi lesz velünk, ha már nem kell a meleged? Mert mindenhol meleg lesz?

Barát: Attól félek, fertőzést örök, amely ha kiszabadul, torzsára rágja a világot.

Tanár: Én békét mondtam az előbb, te meg sáskajárástól rettegsz? Húzhatod a harangot két kézzel, ez az áradat már meg nem áll. Én harcoltam, hogy életben maradhasson a tisztesség, de nem tudok siránkozni a képletes Jeruzsálem pusztulásán, mert nincsen rá időm.

Barát: Fölrobbantod Jeruzsálemet, nehogy elpusztuljon? Normális ember nem tudja elképzelni a ciánt és a krematórium kemencéket, mégse állok melléd. Inkább elhuzigálom az embereket Jeruzsálem falai alól, akárki robbantja is.

Tanár: Azt csinálom, amit te. Elébe álltam az áradatnak.

Barát: Ugyan mivel?

Tanár: Gránáttal, géppuskával, páncélököllet, gyújtózsínórral.

Barát: *(Hátrál, két kezét maga elé kapja)* Embereket öltél?

Tanár: Harcoltam.

Barát: Hogy élhess? Hány halállal váltottad meg az életedet?

Tanár: Hogy életben maradhasson a tisztesség. A tied is, a mienk is.

Barát: A kettő nem lehet ugyanaz. Aki fegyvert fog, fegyver által vész el.

Tanár: Ezen majd akkor gondolkozzunk, ha több időnk lesz rá. Aki nem fog fegyvert, azt meg megsütik a kemencékben. A te prófétáid erről nem beszélnek? Dánielt belökték az oroszánok közé, de kedvelte az Úr, ezért az oroszánok elkezdtek dorombolni. Csakhogy a cián nem dorombol!

Barát: Józan ember nem tudja elképzelni a ciánt, meg a kemencét, mégse állok melléd.

Tanár: Nem is hívtalak. Amit te csinálsz, az fölfoghatatlanul nagy dolog. Az én szememben óriás vagy, de nem énekelhetem veled a húsvéti nagymisét. Más a leckém.

Barát: Most kellene beszélünk egymással, amikor még lehet.

Tanár: Cselekednünk kellene, nem beszélgetnünk.

Barát: Szót érthetünk mi még egyáltalán? Egy kommunista, meg egy pap?

Tanár: Pap vagy te most egyáltalán? Ha szobrász volnék, akkor se találnék akkora követ, amelyből kifaraghatnálak.

Barát: Nagy egyházam kicsi papja.

Kapus: *(Befut)* Itt a német!

Barát: Miféle német?

Kapus: Az egész ármádia.

Barát: Mit akar?

Kapus: Azt még nem mondta, de hozta az ágyút.

Tanár: *(Az ablakhoz ugrik)* Nem látok semmit.

Kapus: Méltóztassék kihajolni még jobban.

Tanár: *(Vastag a fal, nem lát semmit. Székre áll föl, úgy hajol ki. Vissza is rántja hamar a fejét.)* A Krisztusát! *(Kiszalad az ajtón.)*

Barát: *(Ugyanarra székre állva hajol ki ő is, és húzódik is vissza.)* Már csak ez hiányzott!

Kapus: Mióta rimáncodom, hogy nem lesz ennek jó vége!

Barát: Eredj, gyorsan, a svájcihoz!

Kapus: Az ki?

Barát: A vöröskeresztes. Igazgató úrnak szólítsd!

Kapus: Mit mondjak neki?

Barát: Kéretem. Igen sürgős.

Kapus: Ide?

Tanár: *(Jön a Suszterrel, és öt másikkal. Dobtáros géppisztoly a vállukon, civil ruhára csatolt derékszíjuk kézigránátokkal körültűzdelve. A Kapust sodorják vissza, olyan gyorsan jönnek.)* Utat!

Suszter: Elöttem, sorakozó!

Barát: Mi ez itt?! Ki engedte meg?

Tanár: Szentatyám, te most fogd a breviáriumot, ülj be a sarokba, és ne mozdulj, amíg nem szólunk. Mi készek vagyunk megvédeni a kolostort.

Barát: Megtiltom! Te ülsz be, barátom, gyülevesz népeddel a sarokba, és ott maradsz, amíg nem szólok.

Suszter: *(Félre tolja a papot)* Sok a duma! Van védett kijárat a kolostorból?

Barát: *(Kikapja a Tanár kezéből a fegyvert, és a sarokba vágja.)* Megörültél, Varga? Hányan vagytok?

Suszter: *(Megint félre sodorja.)* Nincs időnk!

- Barát: *(Ráteszi a lábát a géppisztolyra.)* Azért nem játszunk a tűzzel, mert nincs időnk. Nem csinálunk temetőt a menedékházból, uraim! *(Minden ember előtt megáll, úgy kérleli.)* Itt nem meghalni kell, hősi halállal, hanem életben maradni. Értsék meg, itt ésnél kell lenni! Csak a legeslegutolsó szó lehet a fegyvereké.
- Tanár: *(Kinéz az ablakon.)* Jön a második ágyú! Aknavető, kétoldalt. Német annyi, mint a hangya! Mi pedig a szánkat tátjuk?
- Barát: *(Odamegy hozzá, két kezét vállaira teszi, maga felé fordítja.)* Nagy szükségünk lenne egymásra! A párbeszédet nekünk kell folytatnunk, de ahhoz életben kell maradnunk! Neked is, nekem is. A tiédnek is, az enyéimnek is. Nagyon kérek, hallgass rám.
- Benedek: *(Sötét öltöny, fehér ing. Útközben köti a nyakkendőjét, zakóját a Kapus hozza utána. Megdermed, amikor a fegyvereseket meglátja.)* Megtámadtak bennünket? Tiltakozom. Minden diplomáciai kapcsolatomat latba fogom vetni.
- Susztér: Hát ez meg kicsoda?
- Barát: Nem innen fenyeget támadás bennünket. Méltóztassék kinézni, Igazgató úr! A domboldal németekkel van tele.
- Benedek: Akkor nyugodtak lehetünk, atyám! A németek az oroszokat támadják.
- Barát: A német lövi az orosz, a mi ablakunk alól! De az orosz visszalő! Ha pontosan lő, akkor is végünk van, de ha csak tíz métert téved, ez a kolostor nincsen többé.
- Benedek: Ezért hozatott ön ellenerőt? Orosz fegyvert az oroszok ellen?
- Susztér: Értse meg már, az istenit, az ellenség odakint van!
- Benedek: Azonnal levonom a vöröskeresztes zászlót, és leszedetem a tetőről a védelmet jelentő feliratot. Fegyveres bandákkal nem bocsátkozom tárgyalásba.
- Barát: Lesz időnk tisztázni mindent, remélem. Most az a fontos, hogy kint ne legyen fegyver, mert elpusztulunk. Ezeréves kultúránk pótolhatatlan kincsei semmivé válnak. Menekültek, papok és diákok véráldozata elkerülhetetlen, ha nem cselekszünk.
- Susztér: Megvédjük a kolostort.
- Barát: *(Keményen)* Köszönöm, nem kérem!
- Benedek: Tervei?
- Barát: Kimegyek a németekhez.
- Tanár: Örültség!
- Benedek: Mindenre elszánt katonák közé?
- Barát: Kérem nagyméltóságodat, vesse latba nemzetközi tekintélyét, és tartson velem.
- Benedek: Hallgatom. Mit kíván tőlem?
- Barát: Ma nagypéntek van, és akik a fal mellett állnak, föltehetően anyaszentegyházam tagjai.
- Susztér: Inkább hullagyalázók.
- Benedek: Bízik ön az eredményben?

- Barát: Bízunk kell, mert más lehetőségünk nincsen. *(Leveszi a falról a lila vászonnal letakart feszületet.)* Viszem a keresztet, és Atyám áldását. *(Karinget vesz föl, lila stólával. Püspöksüveget tesz a fejére.)*
- Tanár: Életveszélyes örület! Csengőt ne rázzunk előttetek?
- Barát: A lélek kész, a test erős.
- Benedek: *(Vöröskeresztes fehér zászlót fog, a Kapus hozza be kintről. Látszik rajta, fél. A többiekhez.)* Uraim, várjanak türelemmel.
(Kilép a Barát, utána Benedek. A többiek egyszerre beszélnek, és az ablakhoz tömörülnek.)
- Suszter: Mindjárt porzik a reverenda, úgy fenéken durrantják őket! Támadásra fölkészülni!
- Tanár: *(Az ablaknál, legbelül.)* Fegyver az ablakhoz nem kerülhet, meg nem láthatnak bennünket. Ha intek azonban, mindenki tüzel. *(Fölszall a székre, kihajol.)* Valami eldugott ajtó van alattunk, már kinn is vannak. Na, galambszárnyú szentlélek, most aranyozd be a nyelvük hegyét! Halt! Megállítja őket az őrszem. Odaböki ám a géppisztolyt a karing közepére! A jelszót kéri. Niksz lózung!
- Suszter: Egy paptól, meg egy vöröskeresztes civiltől jelszót? Barom svábja! Jönnek vissza?
- Tanár: Fenét. Keresztet vet magára az ör, és engedi tovább őket. Jön szembe a cvikke-res. Az előbb ordított, most olyan jámbor az arca, mintha azonnal üdvözülné. Kezet csókol az apátnak, és kezel a civillel.
- Suszter: Pezsgőt nem hoznak?
- Tanár: Rettenetesen tiltakozik a német. Ugrik egyiktől a másikhoz, úgy magyarázza, hadállásra ez a legjobb hely.
- Suszter: Én lemegyek ahhoz az ajtóhoz.
- Tanár: Maradj. Bokor van előtte, semmit nem látnál. Innen legalább löni lehet. Hoppá! Most jön Isten szeme az égből. Repülő. *(Hangja hallatszik.)* Löni akarják a németek, a pap fölemeli a keresztet, ezek meg leborulnak. Üvölt a parancsnok, menjenek a fenébe, neki a háborút meg kell nyernie.
- Suszter: Fújhatod, Fritz, a te háborúdnak már lőttek!
- Tanár: Meglátjátok, még becsalja őket a kolostorba! Emelgeti a svájci is a zászlót, és fölfelé mutogat a toronyra. Én még ennyi bolondot nem láttam. Még a végén elcelebrálják a nagypénteki misét. „Oremus, flectamus genua. Levate!” Ordibál a katonákkal a parancsnok. *(Leugrik a székről.)* Pakolnak a németek! Letérdel a szemüveges, megcsókolja a stólat.
- Suszter: Most menjünk utánuk!
- Tanár: Maradj! Bűdös ezeknek is a háború, örülnek, ha mehetnek.
- Barát: *(Bejön Benedekkel, lihegve. Homlokát töröli, és a székre rogyik.)* Azt hiszem, megérte.

Benedek: Főtisztelendőségedről aranybetűkkel fogok megemlékezni jelentéseimben és emlékirataimban. Azt az ékesszólást, hajlékonyságot, pátoszt és tüzet, azt a lelkesedést, meggyőzést - boldog vagyok, hogy társa lehettem.

Barát: Hálánk és köszönetünk a nemzetközi szervezetnek. Újra reménykedhetünk, hogy megúsztuk.

(Függöny.)

Harmadik fölvonás

Közönséges barátcella. Asztal, ágy, lavór, könyvespolc, harmónium, feszület (lilával letakarva), szekrény.

Kapus: *(Bekíséri a Feleséget és a Férjet. A sofőr hozza a bőröndöket utánuk.)* Oda tegye, kérem, a csomagokat. Maradjon, kérem, közel, lehet, hogy szükségünk lesz még az autóra. Köszönöm, kérem. *(A Feleséghez.)* Bár nem vagyunk, kérem, felkészülve az ilyen, hogy úgy mondjam, nem mindennapi alkalmakra, de megteszünk természetesen mindent, amit az adott viszonyok között megtehetünk. Kívánsága, asszonyom?

Feleség: *(Állapotos, hisztérikus.)* Kívánsága, kívánsága! Egy gyerek a kívánságom! Ettől szabadítsanak meg minél előbb, ne keringéljenek körülöttem, mint a tojó galamb.

Kapus: *(Fönnakad a szeme a csodálkozástól.)* Pardon, asszonyom. *(Kimegy.)*

Férj: Csillapodj, madárkám! Vedd figyelembe, hogy idegenek vagyunk itt.

Feleség: És ha nem veszem figyelembe? Mindent én vegyek figyelembe? Vegye egyszer már tudomásul a világ, hogy nekem, most, gyermekem születik. Hogy én, most, gyereket szülök. *(Körüljárja a szobát.)* Éppen ide kellett hoznod? Barátok közé? Ezek szeme láttára szüljem meg első magzatomat?

Férj: Először Pestre vittelek, hogy ott várjuk meg a nagy eseményt. Azt mondtad, nem jó.

Feleség: Miért nem a háborúnak mondtad, várjon egy kicsit. Attól félttem, szülés közben a nyakamba esik egy bomba.

Férj: Pest már kész, ott veszély már nem fenyegetne. Menekültünk tovább, az se volt jó. A kórház mellé béreltem lakást, hogy közel legyünk.

Feleség: Nem érted? Kórház mellé kétszer annyi bomba esik, mint Pesten. Te valóban el akarsz engem pusztítani?

Férj: Kicsikém!

Feleség: Különben se tegyél nekem szemrehányást, hogy ide menekültél velem, meg oda menekültél, mert te az égvilágon semmit nem csináltál. Csak a tájban gyönyörködtél, hogy ide nézz, Madárkám, meg oda nézz, Madárkám, ez most a Duna, meg hogy ide máskor is eljövünk, ha a Pistike fiunk nagyobbacska lesz. Neked ennyi a menekülés, én meg futok a nagy hasammal. Az első barát úgy nézett rám, mintha a Názáreti Jézuskát hoznám. Nem láttak ezek még állapotos asszonyt?

Férj: A lelegején tisztáztuk, ezt a gyereket neked kell megszülnöd. A kolostor összes barátja se vállalhatja át tőled.

Feleség: Nem unod még? Kilenc hónapja ezt hajtogatod? Te majd szépen kidülleszted atyai melledet, hogy idenézzenek, emberek, ez az én egyszülött fiam. Mert arra számíthatsz, még egyet én nem szülök. Akkor se, ha fejjel mész a falnak.

Barát: *(Bejön.)* Nahát! Már meg is érkeztek?

Férj: Laudétur. Engedje meg Főapát úr, hogy bemutassam kedves feleségemet, és - egyelőre látatlanban - első gyermekemet.

Felség: Bemutat, mielőtt összetévesztene valakivel. Mert úgy látom, annyian állnak itt nagy hassal, hogy akárkivel össze lehet tévesztetni. Velem együtt van összesen egy asszony, aki olyan bolond, hogy szülni akar.

Barát: Gyermekem, tűrj békével. Viseld sorsodat belenyugvással, és adj hálát teremődnek, hogy gyermekkel áld meg téged. *(A Férjhez)* Rajtatok kívül igen sokan vannak itt, ismét tisztáznunk kell tehát, csak szállást adhatok, és teljes jóindulatot, azt is csak addig, ameddig rajtam múlik. Kosztról mindenki maga gondoskodik. *(Feleséghez)* De már most hadd hívjam meg, Asszonyom, a húsvétvasárnapi ebédre.

Feleség: Éppen az ebéd jár most az én eszemben. Azt mondd meg, Zoltán, hol fogok én egyáltalán szülni? Azt hiszed, passzióból üvöltöttem végig az utat?

Barát: Ezt az ágyat gondoltuk, ha megfelel.

Feleség: Szűzanyám, segíts! És ki segít majd?

Barát: Három apácát kértem meg, az egyik már dolgozott kórházban.

Feleség: Nem akarok apácát látni!

Barát: Sajnálom, asszonyom. Időközben talán egy orvost is találunk, aki elvállalja.

Feleség: Vállalja? Hát mi az orvos kötelessége?

Barát: Sajnos, figyelembe kell vennünk azt a sajnálatos tényt is, hogy most minden másodpercben akár tízezer ember is képes meghalni, vagy megsebesülni. Lehet közöttük olyan is, akinek orvosra van szüksége.

Feleség: Orvost akarok! *(Férjhez)* Azt mondtad, olyan körülményeket teremtesz, akkora nyugalmat, mint békében.

Barát: Férje igazat mondott. Itt valóban béke van. Egyébként elküldtem az autót a faluba, a bábáért, mindjárt itt lesz.

Feleség: Miféle bába?

Barát: Sajnos, kipróbálni még nem volt módom, de azt hallottam, nagyszerű asszony. Ott lenn, talán méltóztatott észrevenni, házak vannak. Az a falu. Minden gyereket ő segíti a világra.

Feleség: Közönséges paraszt?

Bába: *(Nagyon öreg asszony, sietve jön)* Férfiak, táguljanak. Férfira itten nincsen szükség. Maga a férj? Akkor maga menjen a legmesszebbre. Menjen a kocsmába, és igya le magát, az most a legjobb. Mire kijózanodik, itt a gyerek. Melegvíz van?

Barát: Van is, lesz is.

Bába: Főtisztelendő apátúr is menjen ki, mert itt olyasmi történik, ha meglátja, két hétig nem tud prédikálni utána. Papoknál gyereket szülni? Na, mindegy. Gyereket világra hozni ott kell, ahol gyerek is van, meg világ is van. Feküdjön le, galambom, ne sétáltassa azt a porontyot. Meg akarom nézni, hogyan is állunk.

Feleség: Azt majd én döntöm el, mikor vagyok hajlandó lefeküdni.

- Bába: *(Nem törődik vele, mintha nem is hallotta volna.)* Szegény, áldott gyerek! Most akarsz a világra jönni? Majd rájössz, olyan dolgod soha nem lesz, mint az anyád hasában volt.
- Barát: Rögtön keresek orvost is.
- Bába: Minek ide orvos? Ez lesz a hétszázkilencvennyolcadik, az enyimekkel együtt, akit most megszülnék. Nem kellett orvos egyikhez se.
- Feleség: De nekem kell!
- Bába: *(Rendreutasítja)* Még mindig nem volt elég a férfiakból? Feküdjön már le, és ne handabandázzon annyit!
- Férj: Kicsit kíméletesebben, ha lehetne. A feleségem nagyon érzékeny.
- Bába: Kímélte volna maga! Ilyen örülségre is csak egy férfi képes. Gyereket nemzeni, amikor nyakunkon a háború? Tisztességes férfi mind a fronton van, nem a paplanyos ágyban hencsereg. A frontra küldeném valamennyit, az első vonalba, az első bevetéssel, az aknamezőre. Gyereket, ebbe a mai világba? *(Szétnyitja a spanyolfalat.)*
- Feleség: *(Ordít, jajgat. Recseg az ágy, és leszakad.)*
- Bába: *(Elneveti magát)* Na, barátok híres ágya, nem bírsz ki egy asszonyt? Ne ugráljon annyit, nem cirkuszban vagyunk! *(Férfiakhoz)* Kifelé! *(Kimennek)* Vigyázzon a gyerekére, galambom, mert ha meg nem sértem, úgy pofon találok vágni, hogy arrul kódul. Minek csinálja itt a ribilliót? Mit gondol, maga szül ezen a világon először? Régen kihalt volna ez a szerencsétlen, magatehetetlen emberiség, ha ilyen kényes naccságákra bízták volna. Feküdjön, lelkem, kisleányom, addig is nyugodtan, meglátja, nem lesz semmi baj. Még jó, hogy egyszerre szakadt le az ágnak mind a két vége. Ahogy látom, nemsokára túl leszünk rajta. Persze, hogy nehéz, hogyne volna nehéz, mindenkinek nehéz ez, de még mennyire nehéz, csak hát el köll tudni viselni. Mindent csináljon úgy, ahogy én mondom. Most szünet van, pihenjen egy kicsit, aztán megint ordibálunk egymásra. Arra ne hallgasson, mit beszélek én itt össze, mert a beszédre egyes-egyedül magának lenne jussa. Csak hát odakinn is annak mondják leghamarabb, hogy kuss, akinek legjobban fáj. Ez az átokverte ágy is most rogyik össze? Olyan öreg ez már, a szű is kipusztult belőle, nincsen, ami összetartsa.
- Feleség: Orvost akarok!
- Bába: Én meg ágyat. Mi köze van magának a barátokhoz? Zsidó maga? Mert a faluban azt beszélnek, zsidóból van itt a legtöbb, meg vörösből. Ámbár, ahogy elnézem, a zsidó gyerekek is úgy születnek, mint a magyarok.
- Feleség: *(Végig nyöszörög, kiabál)* Akármit mondanak is a maga falujában, én katolikus vagyok. És a férjem is az. Gyárigazgató az apósom.
- Bába: Istenem, azok is emberek. Így ni, édes lelkem, hogy is híznak téged? Nem lesz itt semmi baj. Erzsinek hívnak? Na, Bözsink, így tartsd most a lábadat, és ne ugrálj. Hát, hallod, szerencsés gyerek ez a tied. Micsoda ágyban jön a világra! Azt csak a Jóisten tudja, hány fölséges uraság halt meg már benne.
- Feleség: *(Fölsikolt, jajgat.)*

- Bába: Csupa szerencse, mondom, a nagyságos apáturak mind itt vannak az ágyadnál. A lelkeik, galambom, a lelkeik, és mind vigyáz rád.
- Feleség: Kergesse el őket.
- Bába: Nincsen hatalmam fölöttük, mert ők voltak itt hamarabb. De ne félj, fölfelé néz mindenik, és imádkozik.
- Doktor: *(Bejön.)* Megint egy nyilas? Gyertyatartó, vagy pálinka? *(Meglátja az előkészületeket)* Bocsnát, itt én nem segíthetek. Én gégeorvos vagyok.
- Bába: Mondtam már, menjenek a férfiak a pokolba.
- Feleség: Maradjon, doktor úr! *(Bombázás, ágyúzás zaja hallatszik kintről.)* Ne menjen el, drága doktor úr. Maradjon itt, mert félek! *(Erősödik a zaj.)*
- Doktor: Sajnos, én is félek.
- Bába: De a mennydörgős istennyila csapjon bele minden orvosba, aki a bőrét félti! A bábaasszonynak mindegy, hogy bombáznak vagy nem bombáznak? Ha az ég leszakad, neki akkor is az a dolga, hogy huzigálja világra a más gyereket, mert annak a baromnak ez a legszebb muzsika. Annak nincsen annyi esze, hogy elbújjon, legjobb, ha itt marad. Ha szabadjára engednék, talán kiállna az udvarra fodros kötényével, és abba kapkodná bele a bombákat. Hát akkor, ide figyeljen, nagyságos asszonyom! Ide kérem a pénzt az asztal sarkára, akkor folytatom. Ezer pengőt. Ha nem, megyek a pincébe én is, mert nekem is jogom van félni. *(Leül a székre, lelógatja a kezét.)*
- Barát: *(Oldalajtón jön be. Meglátja az üldögélő asszonyt, és hallja a másik vajúdását.)* Mi történt, Szöcs anyó?
- Bába: Nem történt semmi, tisztelendő főapát úr, csak eszembe jutott, hogy én is félek. Ide kérem a pénzt az asztal sarkára!
- Barát: Nem mondták, amikor hívták, hogy a bérét megkapja? *(Zsebbe nyúl, haraggal)* Ha magát a pénz tartja életben, akkor tegye el, de menjen oda ahhoz a szerencsétlen asszonyhoz!
- Bába: Nézd csak, nézd! Talán valami köze van a gyerekhez? *(Megretten)* Vétkeztem, tisztelendő atyám, oldozzon föl engem.
- Barát: Vidd a pénzt, és dolgozz!
- Bába: *(Lesöpri a pénzt)* Elvette a félelem az eszemet. *(Bemegy a spanyolfal mögé, az asszony jajgat, ő meg motyog. A pap a spanyolfal előtt járkal.)* Megesik ám, a féregnek is eszébe jut, hogy ember. Gyere, Bözsink, hátha közelebb vagyunk már. Ne tedd-vedd magadat, azt csináld mindig, amit mondok. A bal lábodat is fölhúzd, így, jobban, szépen, erősen. A két kezeddél itt átfogod, szorítsd, nyomd, ahogy csak tudod. Ne félj, ide bomba nem jöhet. Ahol gyerek születik, oda az orosz nem dob bombát. Segítek én is, gyere, lelkem, kicsi bogaram, együtt nyomjuk. Most! Ne hagy abba! Na, most! Még egyszer! Szorítsd! Még jobban! Ne engedd össze a két lábodat, megfullad a magzatod! Jól van, nincsen semmi baj. Pihenjünk egy kicsikét. Megizzadtál, de anélkül nem megy. Megtörüllek, itt is, persze, csak nyugodj meg. A fene ezt a sok robbanást, ezek nem tudnak megpihenni egy percre se? Többet eszedbe ne jusson, hogy háború kellős közepén kezdesz el gyereket szülni. Verd agyon az uradat inkább, menj világgá,

vagy válj el tőle, ha annyira erőszakos. Mire szülsz itt, a máj világba, tudod-e? A németnek? A nyilasnak? Isten őrizzen! Az oroszoknak? Inkább a vadaknak dobd oda, mert ezek se emberek. Magyaroknak, Bözsikém, te már nem szülsz gyereket. Magyarországot elhagyta már Szent Dávid, és Cicölle táncolt hozzá. Nekünk már kampec dolóresz.

Barát: *(Csöndben kimegy.)*

Bába: Kaszafogható népét elhajtották, hogy fagyjon meg, a Don mellé, vagy hová, pokolországába, a maradékot meg most veretik széjjel. Ha fiad lesz, elveszik tőled, janicsárt nevelnek belőle, hogy apját-anyját ne ismerje, sőt leginkább azokat verje agyon. A tatár is ezt csinálta, az oroszok között pedig sok a tatár. Ha meg lányod lesz? Attól is őrizzen meg a magasságos Jóisten! Közös asszony lesz belőle. Mindenki ringója! Megmondta ezt már Sybilla *(ejtsd így!)*, hogy mi lesz itt, csak figyelni kellett volna rá. Kétszer is átkozott, aki most leányt hoz a világra. Jól van, nem tehetsz róla, tudom én azt. Kezdődik megint? Itt vagyok, veled vagyok, csak maradj nyugodtan. Ha egyszer kikívánczik az anyjából, semmi vénasszonyi beszéd visszaküldeni nem tudja. Mondhatsz neki szépet, vágathod, mint a répát, rákenhetsz minden ordenáré mocskot, akkor is jön a maga útján. Jól van, kicsi csöppöm, Bözsikém, minden nagyon jól van. Most figyelj jól! Most, még egyszer, együtt: na, most! Most szorítsd! Ha kettőbe elrepedsz, akkor se hagyd abba! Hogy a fene azt az orvost egyszerre egye meg! Jobban nyomd! Nézd csak, milyen gyönyörűen fordul a feje! Látod? Te vagy a legszebb asszony a világon. Még egy kicsit, csak egy kicsit. Jobban egy kicsit. Megint egy kicsit. Itt van! Megvan! Éljen! Itt van a kezemben. Eleresztheted már magadat, ez már nem a te dolgod, hanem az enyém. Mindjárt fáj még egy kicsit, de arra már rá se ránts. Visszajövök hozzád, ne félj, nem hagylak itt. Mindjárt itt vagyok. Nézd csak, milyen aranyos csimotád született? Ez a víz meg majdnem elhűlt. Nem igaz, ne hallgass rám, meleg ez még, csak összevissza beszél ez a vénasszony. Tudok én mutatni neked olyan embert, aki kivette a kölkit a kezemből, vitte a váluhoz, ott fürdette meg. Lett is belőle olyan erős ember, mint a vas. Most küldték róla a cédulát, elesett a fronton. Azt meg el is felejttem mondani, lányod van, Bözsikém, szép, kicsi lányod.

Feleség: *(Jajgatása megszűnt, nehéz sóhajtása hallatszik.)* Nem sír?

Bába: Lesz ennek még ideje sírni. Megverte ezt már az Isten, születése előtt kilenc hónappal. Azt mondják, az oroszoknál minden nő közös. Megfájdul a foga valamelyikre, davaj! Éppen olyan lesz, mint a kupleráj! *(Fölsír a baba.)* Na, hála Istennek, szép gyerek. Meg az anyja is az. És egészséges, ez a legfontosabb. De szép teremtések vagytok ti így, ketten! Így ni, ez a jó. Szárazba teszek téged is, látod, nem is volt nehéz. Egészen könnyen ment. Ezek meg még mindig nem unták meg a lödözést? A pénzt meg, gyermekem, add vissza az apátúrnak. Az is jó nekem, hogy még élek. Dolgom nem volt otthon, hová is menne a bába, ha a férfiak mind oda vannak?

(Összehajtja a spanyolfalat, a leszakadt ágy látszik, magához fordított gyerekét cirógatja az asszony. A szín elsötétül.)

(Ugyanaz a szoba, másnap.)

Bába: *(Bölcsőben ringatja a gyermeket, gügyög neki.)* Azt mondják otthon, születhetne akár tíz gyerek is még itt a várban, mert addig jó helyen vagyok. Otthon lótokfutok, mint a kerge birka. Amikor legjobban lőnek, kiállok a ház elé, megnézni, melyik találta el a másikat. A Vas bácsi nálam is öregebb, és süket, mint az ágyú, ő meg kinn ül mindig a kapuban, de a kiskapun egy kicsit belül. Oda is leesett valami nyavalya, de nem robbant föl. Eltotyogott hozzá, nagyokat nyögött, fölemelte, és kidobta az árokba. Keresztül a palánkon. Ilyen ez a háború, szerencse köll ehhez is. Már a robbantója se igazi, akkor se robbant föl. Jókor jött nekem ez a gyerek, mert itt fönn annyira se félek, mint otthon. Ahogy jövök föl, meg megyek le, mindig megnézem, mi van lenn.

Feleség: *(Szunyókál)* Mit látott, Szőcs anyó?

Bába: Most? Amit tegnap. Mennek a tankok, mint a hangyák, ha esőt érznek. Amelyik kigyullad, az nem megy tovább. Mekkora istenbarma az ember! Kitalál mindent, hogy agyonverhesse a másikat. Olyan gépet miért nem talál ki, amelyik megsimogatná, ha tulajdon gyereke elfeledkezne róla? Na, Bözsikém, én máma elvégezkelődtem, énrám ma már nincsen szükség, elbaktatok haza.

Feleség: Maradjon még! Pihenjen egy kicsit. Szoptatásig még maradjon. Láttam az előbb, minden mandulafa kivirágzott.

Bába: Átjön a tavasz a fronton is. Tudod, mit hallottam az éjjel? Oroszokat.

Feleség: Mit csináltak?

Bába: Danoltak.

Feleség: Mit?

Bába: Az öregisten tudja. Nem embernek való nyelven énekeltek, nem lehet abból érteni semmit. *(Elnyújtva énekel.)* Iboj-aboj, aboj-aboj. Iboj-aboj, aboj-aboj. *(Kiveszi a gyermeket a bölcsőből, a dallamot altatóra váltva énekel neki:)* Iboj-aboj, aboj-aboj. Iboj-aboj, aboj-iboj. Csak haza kellene mennem, iboj-aboj, aboj-aboj. A Rozit is meg kell néznem, hogyan áll. A Kéri Rozinak olyan szép gyerekei vannak, a királynak se lehetnek különbek. Honnan szedi őket, azt én nem tudhatom, mindnek más az apja, de fősteni se lehetne szebbeket. Aludj csak, kicsi virágom, aboj-aboj, aludjál. Keresztmamát talál legnehezebben, mert az asszonyok attól félnek, megeshet, hogy az emberük zabigyerekét tartják keresztvíz alá. Most, hogy minden férfi oda van, most jönnének csöstitül. Ilyen lett ez a világ, iboj-aboj.

Feleség: Délutánig, a keresztelőig, maradjon. Nem szeretem, ha feketeruhás papok járnak a gyermekem körül.

Bába: *(Viszi ki a lavórt, könnyökkel nyomja le a kilincset, lábbal löki ki az ajtót.)* Hát ez a sok öregasszony?

I. Asszony: A kisdedet szeretnénk látni.

Feleség: Be akarnak jönni?

Bába: De vannak ám legalább húszan. Tudja, ki van legelől? Az a nagysága, aki ránk-támadt tegnap, amikor a fürdőszobába akartunk menni. Hogy várjunk a sorunkra, mert ő következik. Én aztán megmondtam neki, hogy tojok az ábrázatjára, kezít csókolom, avval aztán kikenekedhet a tükör előtt. Hogy várjunk a szüléssel, mert ő még nem húzta el a fal alját? (*Mutatja a szájföstést.*) Most mit csináljunk velük?

Feleség: Ha annyira látni akarják!

Bába: Akarják? Unatkoznak.

Feleség: Kedves, jó emberek.

Bába: Még meg se volt a keresztelő. És ha Heródes küldte őket?

Feleség: (*Megrémül.*) Kicsoda?

Bába: Aki a gyermek Jézust is halálra kereste. A kisdedet akarják látni? Mintha a bibliából léptek volna elő. Zsidó asszonyba ne bízzál, Erzsikém, én csak azt mondom. Tudod te, milyen nap van ma?

Feleség: Én csak azt tudom, hogy tegnap született a gyermekem.

Bába: Ma nagyszombat van, és holnap húsvét lesz. Most megnézik, holnap meg vérit veszik. Beleeresztik ebbe a lavórba, mert ők csak akkor tudnak laskát sütni, ha keresztény ember vére van benne.

Feleség: Bolondot beszél, anyóka. Annyi vér folyik el most a harcmezőn, ítéletnapig is elég lenne laskasütésre. (*Ágyúznak.*)

Barát: (*Megint az oldalajtón jön be.*) Azonnal vigyük a bölcsőt az ablaktól. Lövik a várat.

Bába: Itt van a világvége! Ég és föld összeomlik, és a poklok kapui erőt vesznek rajtunk. (*Mellét veri, mint a templomban.*) Én vétkem, én vétkem, én igen nagy vétkem.

Barát: Csillapodjatok, gyermekeim.

Bába: Kinn az orosz, benn a zsidó.

Barát: Mi bajotok van ezekkel a szerencsétlenekkel?

Bába: Be akarnak jönni.

Barát: Tudom, nekem is mondták.

Bába: De a kisdedhez.

Barát: A kisdedhez.

Bába: De csak azért, mert holnap húsvét lesz, és a laskájukba keresztény vér kell.

Feleség: Nem adom, nem adom!

Barát: Ekkora örültséget!

Bába: Hozta az újság is a Solymosi Esztert.

Barát: Maga csak gyereket szülni segítsen, Szőcs mama, mert Isten áldása van a kezein, és ne olvasson mindenféle agyalágyult újságot.

Bába: Főtisztelendő atyám nem hiszi?

Barát: Engedjétek be őket. (*Székre ül.*) Itt maradok veletek.

Bába: Mindet? Egyszerre?

Barát: Engedjétek egyenként. Ahogy akarják.

I. Asszony: A kisdedet szeretnénk látni. De csak őt magát.

Bába: (*Ráförmed.*) Abból pedig nem esztek. Én is itt maradok, és az Apát úr is itt van. Majd ti aztán tudnátok a többit! Egyedül a kisdeddél? Csak egyenként!

I. Asszony: Hallottuk, lelkecském, hogy gyermeked született. A Mindenható megváltó áldása legyen veletek! Jaj, de aranyos! Hány kilós? Ja, persze, nincsen is mérlegetek. (*Gügyög.*) Jól vagytok, gyermekeim?

Bába: (*Flegmán.*) Nincsen itten senkinek semmi baja.

I. Asszony: (*Babaholmikat ad át, szalaggal átkötve.*) Imádkozom értetek. Az én fiam meghalt a háborúban. (*Sírva fakad, kimegy.*)

Feleség: Ez zsidó volt, atyám? Krisztust emlegette.

Barát: Dehogyan zsidó. A bíró felesége.

II. Asszony: Jaj, kedves Erzsikém, ugye, így hívnak, galambom? Hallottuk az örömhírt, de az nem lehet, hogy egy földél alatt éljünk, és még nem is beszélünk egymással. (*Lövések hangja.*) Jaj, de aranyos, jaj, de édes, jaj, de tündér. (*Körülnéz, odahajol a Feleséghez.*) Kicsike szívességre akarlak megkérni. Neked ez semmiség, de nekünk végtelenül sokat jelent. Van egy kis megtakarított pénzecskénk... (*Zacskót nyújt.*)

Feleség: Ez pénz?

II. Asszony: Aranyban, természetesen.

Feleség: Nagyon kedves vagy, de nem fogadhatom el.

II. Asszony: Nem úgy gondoltam, galambom. Ha a pólyába belevarrnád, azt szeretném.

Bába: Azt már nem! A pénz szerencsétlenséget hoz a gyerekre.

II. Asszony: Összes vagyonunk itt van. Ha az életünk megmarad, ne kelljen mindent előlről kezdenünk. Tedd meg, Erzsikém. Azt mondják, az orosz nem bántja a gyermeket, sőt nagyon szereti.

Feleség: (*Meglepődik a fordulaton.*) És hogyan adom vissza? Csináljunk írást!

II. Asszony: Írást? A pokol tornácán? Hogy a papiros vezesse nyomra az oroszot?

Feleség: A többiek is ezért jöttek?

II. Asszony: Ezért, galambom, ezért. Megszületett a gyermeked, mindenki azt mondja, ez a mi megváltónk.

Bába: Nem megmondtam, hogy Heródes?

Feleség: Jöjjön akkor egyszerre mind. Legalább tanú legyen egyiknek a másik. (*Jönnek egymás után, gügyögnek, a zacskókat odateszik a bölcső végébe.*)

Bába: (*Megenyhül*) Azért csak jobb így, mintha Heródes küldte volna őket.

Barát: (*Elfordul*) Krisztus kiűzte a kufárokat a templomból, én befogadtam őket.

(A sor legvégén kicsike anyóka, kendőben, fázósan. A kendőt összefogja, valamit rejteget. Szeretne előre jutni, de mindig visszaszorítják.)

III. Asszony: Maga mit tolakszik? Magát nem is ismerjük. Magának talán sürgősebb? Mi kollektíve kértük fel a kedves anyukát, de maga nem szerepelt a számításainkban. Erzsikém, ne fogadd be ezt az idegent! Ez nem közénk tartozik.

Anyóka: Puccos nagyságák, hogyan teszik-veszik magukat!

II. Asszony: Ismerem a fajtádat, vén ribanc, boszorkány! Takarodj kifelé! Loptad a pénzedet, mi? *(Félrerántja a kendőt, Anyóka kezéből majdnem kiveri a bögrét. A tej fele kilottyan.)*

Anyóka: Tejet hoztam, Erzsikém. Kinn voltam a faluban, még kaptam. Tudod, a magam-fajta öregasszony könnyebben mozog mostanában, mint a fiatal. *(A többiek kihúzódnak, fitymálják.)* Gondoltam, van itt minden, összehordtak annyi aranyat, utat lehetne kikövezni vele, de neked tejre van szükséged, nem aranyra.

Barát: Legyen áldott minden lépésed, Anyóka!

Bába: Ilyen asszony kellene ide, segítségnek! Hol van a szobája?

Anyóka: Nincsen szobám. A folyosó végében húztam meg magamat.

Feleség: Rokonai?

Anyóka: Nem tudom, van-e még valakim a földön. Öt fiamat vitték el egyszerre munkaszolgálatra, egyszerre robbant föl alattuk az akna. Igaz, vagy nem igaz, nem lehet tudni, mert onnan nem jött haza még senki, az emberek meg mindenfé-
lélt beszélnek.

Feleség: Maradjon velünk! Szép ruhát adok, ennivalónk is van. Tartsa maga keresztvíz alá a lányomat. A keresztanya nem tudott eljönni.

Anyóka: *(Boldog várakozás, és hirtelen lemondás váltogatja magát az arcán.)* Én, keresztvíz alá? Istenem, de boldog vagyok! De én zsidó vagyok! Azért lehet?

Barát: Tiszta embernek mindent lehet.

(Elsötétül a szín, mire kivilágosodik, a színpad mélységéig boltíves folyosón vagyunk. Tér-deplő, kétségbeesett tömeg. Kívülről minden eddiginél nagyobb légitámadás zaja. Előtérben az előbbi asszonyok, itt van a II. Pribék, viseltes ruhában, itt a Fegyveresek a II. fölvonásból, a Tanár, a Suszter is itt van egy oszlop mellett, kicsit oldalt. Benedek is. Kántori hang mondja a litániát, a tömeg felel rá.)

- Mindnyájan, szent szüzek és özvegyek...
- Könyörögjete érettünk!
- Istennek minden szentjei...
- Esedezzetek érettünk!
- Légy irgalmas!
- Kegyelmezz nekünk!
- Légy irgalmas!
- Hallgass meg minket!
- Minden gonosztól

- Ments meg, Uram, minket!
- Minden bűntől
- Ments meg, Uram, minket!
- A te haragodtól
- Ments meg, Uram, minket!

(A Barát jön előre, karingben, stólával, palástban, süvegben:)

Barát: *(Erős, szárnyaló hangon:)* A hirtelen és készületlen haláltól,

Tömeg: *(Zokogó, kétségbeesett hangon)* Ments meg, Uram, minket!

Barát: *(Még nagyobb fohással)* A hirtelen és készületlen haláltól,

Tömeg: Ments meg, Uram, minket!

(Óriási lövés, megremeg a föld, hullik a vakolat, por.)

Tömeg: *(Fölbomlik a litánia rendje, sokan fölugranak, menekülnének.)* Végünk van!

Tanár: *(Visszatartja őket)* Nyugalom, emberek! Ennél nagyobb biztonság sehol sincsen.

I. Férfi: Bajtárs, kik lönek?

Tanár: Ezek már az oroszok.

I. Férfi: A Marha. Még örül neki! Ránkrogyasztják a templomot, ez meg vigyorog hozzá?

(A Barát és a tömeg tovább mondja a litániát, közben jól hallható a vita a tanár körül.)

- Az ördög cselvetéseitől,
- Ments meg, Uram, minket!

Tanár: Nemsokára vége!

I. Férfi: Nemsokára nem marad kő kövön.

- Haragtól, gyűlölségtől, és minden gonosz akarattól,
- Ments meg, Uram, minket!

Tanár: Nincsen veszedelem.

I. Férfi: Csak éppen elpusztulunk!

- A tisztátalan lélektől,
- Ments meg, Uram, minket!

Tanár: Megmaradunk!

I. Férfi: Itt maradunk!

- A földrengés veszedelmétől,
- Ments meg, Uram, minket!

Tanár: Közel vannak már.

II. Pribék: A legmocskosabb német se tette meg, hogy a kolostort löje!

- Villámcsapástól, égi háborútól,
- Ments meg, Uram, minket!

II. Férfi: *(Kintről jön)* Lelőtték a torony tetejét.

I. Férfi: Az orosz, igaz?
- Betegségtől, éhségtől, és földi háborútól,
- Ments meg, Uram, minket!

Suszter: Rá van írva: lőtte, Iván!

I. Férfi: Piszkos vörös!
- A háborútól!
- Ments meg, Uram, minket!

Tanár: Még egy kicsit bírjuk ki egymást!

II. Férfi: Nyakunkra hoztátok a muszkát!
- A háborútól!
- Ments meg, Uram, minket!

Tanár: Még a végén kiderül, mi vittük Dachaubá apátokat és anyákat?

II. Férfi: Ha vörös nincsen, akkor nyilas sincsen!
- A háborútól!
- Ments meg, Uram, minket!

Tanár: Oltsd el tehát a Napot, hogy ne legyen árnyék a földön.

II. Férfi: Ne prédikálj! A német nem lőtte a templomot!
- Az örök haláltól!
- Ments meg, Uram, minket!

Tanár: Igazad van, az orosz lövi.

II. Férfi: Vörös léte nem ismeri a vöröskeresztet?
- Isten béránya, aki elveszed a világ bűneit!
- Kegyelmezz nekünk!

Tanár: Azt hiszem, jól ismeri. És azt is tudja, kik vannak idebent.

I. Férfi: Tisztára marhák!
- Isten béránya, aki elveszed a világ bűneit!
- Hallgass meg minket!

Tanár: A domb másik oldaláról lövik az orosz. Iván azt hiszi, a toronyban van a megfigyelőjük. Egyet-kettőt mindig odaereszt.

II. Férfi: De tudja!
- Isten béránya, aki elveszed a világ bűneit!
- Irgalmazz nekünk!
- Krisztus, hallgass meg minket!
- Uram, Irgalmazz nekünk!

- Krisztus hallgass meg minket!

- Uram, irgalmazz nekünk!

- Krisztus, kegyelmezz nekünk!

- Uram, irgalmazz nekünk!

(Feleség, Férj, Bába és Anyóka nyomakodik előre. Anyóka hozza a gyereket.)

Férj: Atyám, hallgass meg minket!

Feleség: Keresztelje meg a lányomat! Ha elpusztulunk, legalább együtt legyünk a paradicsomban.

Barát: Lányom, élni fogsz. A gyermeked is. *(A mellette álló paphoz)* Hozzatok keresztvizet! *(A feleséghez)* Feleljetek kérdéseimre jó hangosan. Mi lesz a gyermek neve?

Feleség: Erzsébetnek szeretnénk.

Barát: Erzsébet, ellene mondasz-e az ördögnek?

Tömeg: *(Átrendeződött, a keresztelést figyeli.)* Ellene mondok!

Barát: És minden cselekedetének?

Tömeg: Ellene mondok!

Barát: És minden pompájának?

Tömeg: Ellene mondok!

Barát: Hiszel-e a Mindenható Atyaistenben, mennynek és földnek teremtményében?

Tömeg: Hiszek!

Barát: Hiszel-e a Szentlélekben, hiszed-e a katolikus keresztény anyaszentegyházat, szenteknek egyességét, bűnök bocsánatát, és az örök életet?

Tömeg: Hiszem!

Barát: Akarsz-e megkeresztelkedni?

Tömeg: *(Még erősebben)* Akarok!

Barát: Most tehát megkeresztellek téged, Erzsébet, az Atyának, és Fiúnak, és Szentléleknek nevében. *(Fogja a kis kancsót, még hangosabban mondja:)* Elisabeth, ego te baptiso, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, amen!

Feleség: Köszönöm, Atyám!

Barát: *(Megfogja, közelebb húzza)* Gyere ide, lányom, a te szavadnál tisztább fohász most nem juthat el az égbe, a Teremtő és Mindenható Istenünk trónusához. Imádkozz velünk!

Kapus: Itt az orosz!

Barát: Mit csinál?

Kapus: Semmit. Nézi a kaput.

Barát: Hányan vannak?

Kapus: Csak hárman. *(Kimegy.)*

Feleség: *(Erős lövés után:)* Mind itt veszünk! Oldozd föl népedet, atyám!

Tömeg: *(A litánia hangján.)* Oldozz fel minket!

Barát: *(A Feleség fejére teszi a kezét.)* Az Úr beszél belőled, gyermekem! *(Széttárja karjait, az ég felé néz.)* Deinde ego vos absolvo a peccatis vestris, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, amen. *(Közben háromszor keresztet vet a levegőben.)*

Suszter: *(A háború zaja egyszerre megszűnik. A Tanárhoz.)* Hallod? Nem lőnek!

Tanár: Most mondta a kapus, hogy itt vannak.

Suszter: Akkor gyerünk! Milyen nap van ma?

I. Asszony: Holnap lesz húsvét!

Barát: *(Tanárhoz megy)* Elvégeztetett!

Tanár: Nem! Most kezdődik.

Barát: Vigyázz magadra, Lajos! Az én küldetésem, azt hiszem, véget ért, most rajtad a sor. Békességet adj az embereknek, ha adhatsz. Kenyeret, békét, nyugalmat! És most te jövendőlj nekem. Magyarország elesett?

Tanár: Azt hiszem, most támad föl.

Barát: Igaz hitedre mondd: a magyar megmarad? Magyar marad a magyar?

Suszter: A nemzetközi proletariátus veszi át a hatalmat, annak pedig mindegy, magyar vagy nem magyar.

Tanár: Talán magyarok maradhatunk. *(Megölelik egymást.)*

Barát: Tehát a táborok megmaradnak. Muszáj vele menned?

Tanár: Egy az utunk.

Barát: De más az ő nótája. Vesztedre tör, meglátod.

Tanár: Nem lesz oka rá.

Barát: Talál. Ismerem a természetét.

Tanár: Rémeket látsz. Nem te vagy egyedül, erő van kezünkben.

Barát: Emeld magadhoz az emberiséget, és boldog leszel.

Tanár: Erre vártunk, ezért harcoltunk.

Barát: Légy erős, és maradj ember!

Suszter: *(Géppisztoly csövét fordítja elő a kabát alól, maga elé pöndöríti II. Pribéket, kikíséri.)* Vigyázz az útból! Féltre az útból!

Tanár: *(Megy utána csöndben. Nem lökdösődik. Vissza-visszanéz, integetve távozik.)*

Kántor: *(A tömegben szárnyalón énekelni kezdi)* Föltámadt Krisztus e napon...

Tömeg: *(Vele éneklő teljes fölszabadultsággal:)*... e napon, Alleluja! Hála légyen az Istennek!

(Vége)